Inſpice tamen & tu ne fortè & ſi ſit unde merito placeas
tibi : etiā in quo debeas diſplicere,nō deſit. Volo glorie
ris teſtimonio cōſcientiæ:ſed nō minus ut eodem ipſo hu
1.Cor.4. milieris. Rara uox,nihil mihi cōſcius ſum. Cautior in bo-
nis ambulas,ſi & mala nō lateant. Quāobrē ut dixi noue-
ris te:inter anguſtias quæ non deſunt, fruaris conſcien-
Pſal.38. tiæ bono. Magis aūt ut ſcias quid deſit tibi. ¶ Nā cui nō
deſit? Omnia illi deſunt,qui nil ſibi deeſſe putat. Quid ſi
ſummus pōtifex ſis? Nunquid quia ſummꝰ pōtifex: ideo
ſummꝰ? Infimū noris eſſe:ſi ſummū putas. Quis ſummꝰ?
Cui addi non poſſit. Grauiter erras ſi te illum exiſtimes.
Abſit. Non tu de illis es, qui dignitates uirtutes putant.
Tibi antè experta uirtus quàm dignitas fuit. Anguſtis re
linquito illā ſententiā,alijsq́ꝫ q diuinis coli honoribꝰ non
timuerunt:uerbi gratia. Nabuchdonoſor, Alexandro,an
tiocho, Herodi. Tu uero conſidera non conſummatione
ſummū te dici:ſed comparatione. Nec me putes compara
tionem dicere meritorū:ſed miniſteriorū. Sic te exiſtimet
homo ut miniſtrū Xpi : & qđ abſqꝫ præiudicio ſanctita-
tis cuiuſpiā dixerim, ſummū planè inter miniſtros. Aliás
niti te ad ſummū uelī:nō dutare ſummum,aut uelle putari
antequā ſis. ¶ Nā quomodo proficis, ſi iam ſufficis tibi?
Phil.3. Nō ſit ꝓinde tibi aut pigrū ueſtigare qđ deſit: aut fateri
Ibidem. qđ deſit uerecundū. Loquere & tu uoce anteceſſoris tui:
nō ꝙ iā acceperim:aut iā perfectꝰ ſim. Et rurſum. Ego me
nō arbitror cōprehēdiſſe. Hæc ſciētia ſanctorū:hæc lōge
ab illa quæ inflat. Hancq́ꝫ qui apponit:apponit & dolorem.
Sed dolorē hūc nemo unquā ſubterfugit. Eſt quippe me-
dicinalis dolor:per quem ſtupor ille lætalis animi duri &
Pſal.37. impœnitētis excludit. Et ideo ſapiens,qui dicere potuit:
Et dolor meus in cōſpectu meo ſemper. Nunc iam repetē
dæ reliquiæ ſi quæ ſunt loci illius à quo paulo ante diuer
timus. ¶ Age indagemꝰ adhuc diligentiꝰ quis ſis:quā ge
ras uidelicet pro tempore perſonam in eccleſia dei. Quis
es? Sacerdos magnus:ſummus pontifex. Tu princeps epi
ſcoporū:tu hæres apoſtolorū:tu primatu Abel:guberna-
tu Noe:patriarchatu Abrahā:ordīe Melchiſedech:digni
tate Arō:authoritate Moyſes:iudicatu Samuel:poteſtate
Petrꝰ:unctiōe Xps. Tu es cui claues tradite,cui oues cre
ditæ ſunt. Sunt quidē & alij cæli ianitores,& gregum pa-
ſtores:ſed tu tanto glorioſius,quāto & differētius utrūqꝫ
præ cæteris nomē hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos
greges : ſinguli ſingulos : tibi uniuerſi crediti uni unus.
Nec modo ouiū,ſed & paſtorū tu unus oīm paſtor. Vnde
id probē quæris? Ex uerbo dñi. Cui enim nō dico epōrū
Ioan.21. ſed etiam apl'orum ſic abſolute & indiſcrete totæ cōmiſſæ
ſunt oues? Si me amas Petre:paſce oues meas. Quas? illiꝰ
uel illius populos ciuitatis:aut regionis:aut certe regni?
Oues meas inqt. Cui nō planū nō deſignaſſe aliquas:ſed
aſſignaſſe oēs. Nihil excipit ubi diſtinguit nihil. Et fortè
præſentes cæteri cōdiſcipuli erant cū committēs uni uni-
tatem oībus commendaret in uno grege & uno paſtore:
Cant.6. ſm illud. Vna eſt colūba mea formoſa mea : perfecta mea.
Vbi unitas:ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionē nō
habēt:ſed diuiſione:recedentes ab unitate. Inde eſt ꝙ alij
Gal.1. ſinguli ſingulos ſortiti ſunt plebes:ſcientes ſacramētum.
Deniqꝫ Iacobus qui uidebat colūba eccleſiæ,una cōtētꝰ
eſt Hieroſolima, Petro uniuerſitatē cedens. Pulchre uerò
ibi poſitus eſt ſuſcitare ſemen defuncti fratris, ubi occiſꝰ
eſt ille. Nam dictus eſt frater dñi. Porrò cedēte dñi fratre
quis ſe alter ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta ca-
nones tuos alij in partē ſolicitudinis, tu in plenitudinem
poteſtatis uocatꝰ es. Aliorū poteſtas certis arctatur limi-
tibꝰ:tua extēditur & in ipſos qui poteſtatē ſuper alios ac
ceperūt. Nónne ſi cā extiterit, tu epō cælū claudere : tu
ipſum ab epatu deponere,etiā & tradere ſathanæ potes?
Stat ergo incōcuſſum priuilegiū tuum tibi, tam in datis
clauibꝰ,quàm in ouibus cōmendatis. Accipe aliud quod
Ioan.21. nihilominus prærogatiuā confirmat tibi. Diſcipuli naui-
gabāt,& dñs apparebat in littore : quodqꝫ iucūdius erat
in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia dñs eſt,in mare
ſe miſit: & ſic uenit ad ipſum:alijs nauigio peruenietibꝰ.
Quid iſtud? Nempe ſignū ſingularis pontificij Petri:per Ibidem.
quod nō nauem unam,ut cæteri quiqꝫ ſuam, ſed ſeculum
ipſum ſuſceperit gubernādum. Mare eñ ſeculū eſt:naues
eccleſiæ. Inde eſt ꝙ altera uice inſtar dñi gradiēs ſup aq̄s,
unicum ſe Xpi uicariū deſignauit: q non uni pplo ſed cū
ctis præeſſe deberet. Siquidē aquæ multæ,populi multi.
Ita cū quiſqꝫ cæterorū habeat ſuam:tibi una commiſſa eſt
grādiſſima nauis facta ex oībꝰ ipſa uniuerſalis eccleſia to-
to orbe diffuſa. ¶ En quis es. Sed noli obliuiſci etiā quid.
Nam & ego nō ſum oblitus id me promiſiſſe repetiturū ī
opportunitate. Quàm opportune cū eo qui es etiam qđ
ante eras cōſideras? Quid dico eras? Et nūc es. Quid deſi
nas intueri:qđ nō deſiſti eſſe? Vna ſanè cōſideratio:quid
fueris,& quid ſis. Nam quis ſis factus:altera. Nō oportet
ut iſta extūdat illam ī ſcrutinio tui. Es eñ (ut dixi) adhuc
qđ eras:& nō minꝰ hoc es,quàm qđ factꝰ es poteſt,fortè
& magis. Deniqꝫ illud natus es,mutatꝰ hoc nō in hoc mu
tatus. Nō reiectū illud:ſed iſtud adiectū. Tractemꝰ utrūqꝫ
ſimul nam ut ꝑfatū me memini, collatæ ex inuicem ambæ
res utiliores fient. Dixi ſupra cōſiderāti q̄s ſis:naturā oc-
currere qua es hō:nā homo natꝰ es. Porrò percūctanti q̄s
perſonæ reſpōdebit nomen:qđ eſt epſ:quod quidē factꝰ
nō natus es. Quid tibi horū uidet ad purū eſſe tui,& ad te
principaliꝰ pertinere,qđ factus,an qđ natus? Nónne qđ
natus? Hoc ergo conſulo cōſideres maxime, qđ maxime
es:hoīem uidelicet:quod & natꝰ es. Nec modo quid natꝰ
ſed & qualis natus oportet attēdas:ſi nō uis tuæ cōſidera
tionis fructu & utilitate fraudari. Tolle proinde nunc hæ
reditaria hæc perizomata ab initio maledicta. Dirūpe ue
lamen foliorum celantiū ignominiā,nō plagā curantium.
Dele fucū fugacis honoris huius,& male coloratæ nitorē
gloriæ:ut nude nudū cōſideres:quia nudꝰ egreſſus es de Iob.1.
utero matris tuæ. Nunquid infulatus,nunqd micās gem-
mis,aut floridus ſericis, aut coronatus pēnis, aut ſuffarci
natus metallis? Si cuncta hæc ueluti nubes quaſdā matu-
nales uelociter tranſeuntes, & cito pertrāſituras diſſipes
& exuffies à facie cōſiderationis tuæ:occurret tibi homo
nudus,& pauper,& miſer,& miſerabilis:hō dolens ꝙ hō
ſit:erubeſcēs ꝙ nudꝰ ſit plorans ꝙ natus ſit:murmurans Iob.5.
ꝙ ſit. Homo natus ad laborē:nō ad honorē. Hō natus de Iob.14.
muliere,& ob hoc cū reatu:breui uiuēs tēpore:ideoqꝫ cū
metu:repletus multis miſerijs & ꝓpterea cū fletu. Et uere
multis :quia corporis & aīæ ſimul. Quid eñ calamitate ua
cat naſcenti in peccato,fragili corpore,& mēte ſterili? Ve
re ergo repletꝰ:cui infirmitas corporis, & fatuitas cordis
cumulatur:traduce ſordis,mortis addictiōe. Salubris co-
pula,ut cogitans te ſummum pōtificem: attendas pariter
uiliſſimū cinerē nō fuiſſe,ſed eē. Imitet cogitatio naturā:
imitetur & qđ dignīꝰ eſt authorem naturæ:ſumma imaqꝫ
cōſocians. Nónne natura in perſona hominis uili limo ui
tæ ſpiraculū colligauit? Nónne author naturæ in ſui per
ſona uerbum limūqꝫ cōtemperauit? Ita tibi ſume formam
tam de noſtræ concretione originis,quàm de ſacramento
redēptionis:ut altus ſedens, non alta ſapiens ſis : humilia
de te ſentiēs,hūilibusqꝫ cōſentiēs. ¶ Proinde ſi cōſideras
quātus es:cogita etiā qualis:& maxime. Hæc te ſanè cōſi Pſa.130.
deratio tenet in te:nec à te auolare ſinit: nec ambulare in
magnis,neqꝫ in mirabilibus ſuper te. In te cōſiſtito. Non
infra deijci:nō attolli ſupra,nō euadere in lōgiꝰ,nō extē-
di in latiꝰ. Tene mediū,ſi nō uis perdere modū. Locus me
dius tutus eſt. Mediū ſedes modi,& modus uirtꝰ. Omnē
extra modū habitationē:ſapiēs exilium reputat. Propter
ea nō eſt illi habitare in longo qđ ultra modū ſit: ſed nec
lato quidē qđ extra ſit:porrò nec ī alto uel imo, ꝙ alterū
ſupra,alterū infra ſit. Deniqꝫ & longitudo exterminiū ha
bere ſolet:& dilatatio ſciſſurā:& altitudo ruinā:& profun
dum abſorptionē. Dico hæc planiꝰ,ne me putes ea loqui Ephe.3.
quæ apl's cōprehendere hortatur cū oībus ſanctis:longi-
tudinē:latitudinē,ſublimitatē,& profundū:quod alteriꝰ
erit diſputationis & temporis. Nunc autē longum dico:
cum ſibi

cū ſibi homo lōgiorē promittit uitā. Latum cū in ſuper-
fluas animus diſtendit curas. Altū,cum de ſe plus præſu-
mit. Profundū,cū ſe plus deijcit. Qui ergo lōga ſibi me-
titur tpa,nónne uerè ingreditur iter exterminij, trāſiens
uitæ terminos ꝓductiori ſolicitudine? Inde eſt ꝙ homi-
nes in præſentia ſeſe exules per obliuionē,in alia per ina-
nem ſolicitudinem migrāt ſecula: nō profutura, imo nec
futura. Similiter animus diſtētus in multa, multis lacere-
tur curis neceſſe eſt. Nempe immoderata extēſio extenua
tionem,& extenuatio nimia ſciſſionē facit. Iam uerò alta
Ꝓuer.16. præſumptio,qd niſi ruinoſa ꝓcipitatio eſt? Legiſti nāqꝫ,
ante ruinā exaltatur cor. Quid è regione nimiæ puſillani
mitatis deiectio,niſi deſperata q̄dā abſorptio eſt? In hāc
fortis nō deijcietur. Prudēs lōgioris uitæ nō abducet in-
certo. Modeſtꝰ moderabit curas:tēperabit à ſuperfluis:
non deerit neceſſarijs. Porrò iuſtus altiora ſe non preſu-
Iob.10. met:ſed loquetur cum iuſto. Si iuſtus fuero,non leuabo
caput. Tu ergo in hac cōſideratiōe tui caute ambules:&
tota æq̄tate uerſeris,ut nec plꝰ uero tibi tribuas:nec plus
iuſto parcas. Porrò plus uero tribuis,nō modo arrogan-
do tibi qđ non habes bonū:ſed & quod habes aſcriben-
do. ¶ Vigilanter diſcerne qualis ex te, & qualis ſis dono
dei,& non ſit in ſpū tuo dolus. Erit autē ubi fideliter par-
tiēs tua tibi,& quæ ſunt dei deo,ſine fraude reſignes. Ex
te mala,bona à dño eſſe perſuaſum tibi nō ambigo. Sanè
inter cōſiderandum qualis ſis:etiam qualis fueris,ad me-
moriā reuocandū. Conferēda poſteriora prioribus. Pro-
feceris ne in uirtute,in ſapiā,in intellectu, ī ſuauitate mo
rū,an ab his fortè (quod ab ſit) defeceris. Patiētior ſis an
impatientior ſolito:iracūdior leniórue:inſolentior an hu
milior:affabilior an auſterior: exorabilior an difficilior:
puſillior animo an magnanimior:ſerius magis in pluſcu-
lum diſſolutus:timoratior an fortè fidentior quàm opor-
tet. Quàm latus tibi patet campus in hoc genere conſide
randi. Memoror ego pauca,ueluti quædā ſeminaria pro-
ferens:nō tñ ipſe ſerens,ſed dans ſemē ſerenti. ¶ Oportet
innoteſcat tibi zelus tuus, clemētia tua diſgreſſio quoqꝫ
moderatrix earundē uirtutum : qualis uidelicet in donā-
dis iniurijs,qualis ſis in ulciſcēdis, quàm in utroqꝫ proui
dus modi,loci,tpis obſeruator. Prorſus cōſideranda tria
hæc in uſu uirtutū harū ne nō ſint uirtutes ſi præter hæc
reperiant. Nēpe eiuſmodi nō natura uirtutes,ſed uſus fa-
cit. Nā ex ſe indifferentes eſſe noſcūtur. Tuū eſt aut abu-
tendo & confundendo facere uitia:aut bene, ordinateqꝫ
utēdo uirtutes. Solēt diſcretiōis ocl'o caligāte, alterutrū
ſibi præcipere loca,termīos occupare. ¶ Porrò caliginis
duæ ſunt cauſæ:ira,& mollior affectus. Is iudicij cenſurā
eneruat:illa ꝓcipitat. Quomodo eñ ab altero nō pericli-
tetur aut pietas clementiæ,aut zeli rectitudo? Turbatus
præ ira oculus,clementer nil intuetur:ſuffuſus fluxa qua-
dam & muliebri mollitiæ animus,rectū nō uidet. Nō eris
innocēs,ſi aut punias eum cui fortè parcendum eſſet, aut
parcas ei qui fuerat puniēdus. In tribulationibus quoqꝫ
qualē te inueneris,nolo diſſimules. Si cōſtātē in tuis cō-
dolentē in alienis gaude. Recti cordis hoc. E regiōe per-
uerſiſſimi, ſi cum in proprijs deprehēdaris fortaſſe impa-
tiens:minime in alienis tñ compatiens ſentiaris. Quid in
ꝓſperis:nihil ne eſt qđ cōſiderationē ſolicitet? Eſt utiqꝫ?
ſi diligenter attendas quàm rarus ſemꝑ extiterit qui non
uel modice in ꝓſperitate animū relaxauerit à ſui cuſtoſtia
diſciplina. Qñ hoc incautis nō fuit ad diſciplinam quod
ignis ad ceram:qđ ſolis radius ad niuem uel graciem? Sa-
piens Dauid,ſapiens Salomon fuit:ſed blandiētibus ni-
mis ſecundis rebus alter ex parte, alter ex toto deſipuit,
Magnus qui incidens in aduerſa nō excidit uel parū à ſa
piētia. Nec minor cui præſens felicitas ſi arriſit nō irriſit.
Quāquā facilius inueneris qui ſapientiā retinuerūt con-
traria ſibi fortuna,quàm qui ꝓpitia nō perdiderūt. Præ-
ferendus ille & magnus eſt, cui inter proſpera ſaltē riſus
indecērior,aut ſermo inſolētior, aut immoderatior cura
Eccl.38. ueſtis uel corporis nō irrepſit, Et ſi recte ſapiēs hortatur
ſapientiā ſcribi in ocio:cauendū & in ocio ocium eſt. Fu-
gienda proinde ocioſitas, mater nugarū, nouerca uirtu-
tū. Inter ſecl'ares nugæ,nugæ ſunt:in ore ſacerdotis, bla-
ſphemiæ. Interdū tñ ſi incidāt,ferēdæ fortaſſis: referēdæ
nūquā. Magis interueniēdū caute & prudēter nugacita-
ti. Prorumpēdum ſanè in ſeriū quid,qđ non modo utili-
ter ſed libenter audiāt,& ſuperſedeant ocioſis. Cōſecraſti
os tuum euangelio,talibus iam aperire illicitum:aſſueſce
re ſacrilegū eſt. Labia ſacerdotis,ait, cuſtodiūt ſciētiam:
& legem requirunt de ore eius:non nugas profectò uel Mala.2.
fabulas. Verbum ſcurrile quod faceti urbaniue nomine
colorant,non ſufficit peregrinari ab ore:procul & ab au-
re relegandum: fœde ad cachinnos moueris:fœdius mo-
ues. ¶ Porrò detrahere an detrahētem audire, quid horū
damnabilius ſit, non facile dixerim. De auaritia non eſt
quod tuum fatigem intuitū:cum pecuniā tāquā paleam
dicaris habere. Nō prorſus:nō eſt qđ pro illa timeat à iu-
dicijs tuis. Sed eſt quod nō minus ſæpe:nec noxiæ minus
inſidiari iudicātibus ſolet de quo maxime quid in tua la-
teat cōſciētia,latere te nolim. Quid illud ſit quæris? Ac-
ceptio perſonarum. Nō parui te reum peccati exiſtimes,
ſi facies peccatorum ſumus:& non potius cauſas iudicas
meritorum. Eſt item uitium cuius ſi te immunē ſentis, in-
ter oēs quos noui ex his qui cathedras aſcēdunt, ſedebis
me iudice ſolitarius:qa ueraciter ſingulariterqꝫ leuaſti te
ſupra te iuxta ꝓphetā. Facilitas credulitatis hæc eſt:cuiꝰ Thren.3
callidiſſimæ uulpeculæ,magnorū neminē comperi ſatis
cauiſſe uerſutias. Inde eiſipſis pro nihilo iræ multæ:inde
innocētiū frequēs addictio: inde præiudicia in abſentes.
Gratulor autē tibi (nec eñ aſſentationis apud te uereor
incurrere notā) gratulor īquā ꝓſidere te uſqꝫ adhuc abſqꝫ
horū oīm q̄rela multa:an & ſine culpa,tu uideris. Nūc ad
ea q̄ ſub te ſunt,cōſideratio intēdēda. At alteriꝰ pricipij
hoc:ſiqdē tuis occupatiōibꝰ fino breuior cōpetētior eſt.

De Conſideratione. Liber tertius.

FInis ſuperioris libri huic principiū ponit. Itaqꝫ
iuxta promiſſum illius,conſideranda quæ ſub
te ſunt. Quænā ſint illa,nō eſt qđ à me quærē-
dum putes ſacerdotū optime Eugeni : rectius
fortaſſe quæ non ſint quæras. Orbe exeūdum ei qui for-
tè uolet explorare quæ non ad tuam pertinent curā. Pa-
rentes tui deſtinati ſunt non aliquas regiones: ſed ipſum Mat.16.
debellaturi orbem. Ite in orbem uniuerſum,dictū eſt illis.
Ipſi uerò uēdentes tunicas,emere gladios, ignitum elo-
quium,& ſpiritū hebementē,arma potētia deo. Quo non Pſal.119.
peruenerūt uictores inclyti,filij excuſſorum? Quo nō ſa- Pſal.18.
gittæ potētium acutæ cū carbonibꝰ deſolatorijs? Et qui-
dem in omnē terrā exiuit ſonus eorū:& in fines orbis ter
ræ uerba eorū. Penetrabāt & incēdebāt uerba illa incēſa Luc.12.
igni quem dñs miſit in terrā. Occumbebant ſtrenuiſſimi Pſal.138.
bellatores:ſed nō ſuccūbebāt:triūphabant & mortui. Ni- Pſal.44
mis cōfortatus eſt principatus eorū: cōſtituti ſunt princi
pes ſuper omnē terrā. Eis tu ſucceſſiſti in hæreditatē. Ita
tu hæres,& orbis hæreditas. At quatenus hæc portio te
cōtigit,aut cōtigerit illos,id ſobria cōſideratiōe penſan-
dū, Nō eñ ꝑ oēm reor modū,ſed ſanè quodā tenꝰ (ut mi-
hi uidet) diſpēſatio tibi ſup illū credita eſt:nō data poſſeſ
ſio. Si ꝑgis uſurpare & hāc,cōtradicit tibi q dicit. Meus Pſal.49
eſt orbis terræ & plenitudo eiꝰ. Nō tu ille de quo ꝓphe-
ta. Et erit terra poſſeſſio eius. Xps hic eſt, q poſſeſſionem
ſibi uendicat & iure creationis,& merito redēptionis,&
dono pris. Cui eñ alteri dictū eſt. Poſtula à me, & dabo Pſal.2.
tibi gētes hæreditatē tuā,& poſſeſſionē tuā terminos ter-
ræ? Poſſeſſionē & dñiū cede huic,curam illius habe. Pars
tua hæc ultra ne extēdas manū. Quid inquis? Non negas
ꝑeſſe, & dñari uetas? Planè ſic. Quaſi non bene ꝑſit,q ꝑ-
eſt ī ſolicitudīe. Nūqd nō & uilla uillico,& paruꝰ dñs ſub
iectus eſt pædagogo? Nec tñ uillæ illæ,nec is ſui dñi dñs
eſt. Ita & tu ꝑſis ut ꝓuideas,ut cōſulas,ut ꝓcures, ut ſer- Mat.24
ues. ¶ Præſis ut ꝓſis,ꝑſis ut fidelis ſerꝰ & prudēs,quē cō
ſtituit dñs ſup familiā ſuā. Ad qd? Vt des illis eſcā in tpe.

Hoc eſt,ut diſpẽſes,nõ imperes.Hoc fac,& dñari ne affe
Pſal.118. ctes hoim hõ,ut nõ dñet̃ tui ois iniuſtitia. At ſatis ſupq̃
id intimatũ ſupra,cũ quis ſis diſputaret̃. Addo tñ & hoc
nã nullũ tibi uenenũ,nullũ gladiũ plus formido,quàm li-
bidinẽ dñandi.Certè ut multũ tibi tribuas,ſi multũ dece
ptus nõ es,nil te exiſtimes plus accepiſſe à magnis apl'is:
Roma.1. Recordare nũc uocis illius, ſapientibus & inſipientibus
debitor ſum.Et ſi nõ indebitã tibi ipſam cẽſes, hoc quoq̃
ſimul memẽto,debitoris moleſtũ nomẽ ſeruienti potius
Luc.16. quàm dñanti congruere.Seruus in euãgelio audit.Quã-
tũ debes dño meo? ¶Ergo ſi te agnoſcis ſapiẽtibus& in-
ſapiẽtib⁹ nõ dñatorẽ ſed debitorẽ:curãdũ ſummopẽ tibi,
& tota uigilãtia cõſiderandũ qũo & q nõ ſapiũt ſapiant,
& q ſapiũt nõ deſipiãt,& qui deſipuere reſipiſcãt.At nul-
lũ genus inſipiẽtiæ,infidelitate(ut ſic loquar)inſipiẽti⁹.
Ergo & infidelib⁹ debitor es Iudæis Græcis & gẽtibus.
Roma.1. Intereſt ꝓinde tua dare operã quã poſſis,ut increduli cõ-
uertãtur ad fidẽ,conuerſi nõ auertant̃, auerſi reuertãtur,
Porrò peruerſi ordinent̃ ad rectitudinẽ,ſubuerſi ad uerita-
tẽ reuocent̃.Subuerſores iniqſtis rationib⁹ cõuincant̃,ut
uel emendent̃ ipſi ſi fieri põt:uel ſi nõ,perdãt authoritatẽ
facultatẽq̃ alios ſubuertẽdi. Nõ oĩno & ab hoc iĩſipiẽtiũ
gñe peſſimo,tibi diſſimulãdũ. Dico autẽ hæreticos ſchi-
ſmaticoſq̃. Nã hi ſunt ſubuerſi & ſubuerſores,canes ad
ſciſſionẽ,uulpes ad fraudẽ.Erũt inquã hmõi maxime tuo
ſtudio aut corrigẽdi ne pereãt,aut ne perimãt coercendi.
Roma.1. Eſto de Iudæis excuſat te apl's,hñt terminũ ſuũ,q ꝓueni-
ri nõ poterit.Plenitudinẽ gẽtium præire oportet.Sed de
ipſis gẽtib⁹ quid rñdes? Imo qd tua cõſideratio rñdet ti-
bi percũctãti ſic? Quid uiſum eſt prĩb⁹ ponere metã euã-
gelio,uerbũ ſuſpẽdere fidei donec infidelitas durat? Qua
ratiõe putam⁹ ſubſiſtit uelociter currẽs ſermo? Quis pri-
ꝑs.147. mus ĩhibuit hũc ſalutarẽ curſum? Et illis cauſa fortè quã
neſcim⁹,aut neceſſitas potuit obſtitiſſe.Nobis quæ diſſi-
mulãdi rõ eſt? Qua fiducia,qua cõſcia Xp̃m non uel offe-
rim⁹ eis q nõ hñt? An ueritatẽ dei in iniuſtitia detinem⁹?
Rom. 11. Et qdẽ qñq̃ ꝓueniat gẽtiũ plenitudo neceſſe eſt.Expecta-
Ro.10. mus ut ĩ eas incidat fides.Cui credere caſu cõtigit? Qũo
Actu.10. credẽt ſine ꝓdicãte? Petrus ad Cornelium, Philippus ad
eunuchũ, miſſi ſunt:& ſi exemplũ recẽtius quærim⁹.Au-
guſtinus à beato Gregorio deſtinatus eſt formã fidei tra-
dere Anglis.Et de his tu ita tecum.Ego addo & de ꝑtina
cia Græcorũ,q nobiſcũ ſunt & nõ ſunt,iũcti fide,pace di-
Pſal.17. uiſi.Quãquã & in fide ipa claudicauerint à ſemitis rectis.
Et item de hæreſi,quæ clã penè ubiq̃ ſerpit apud aliquos
ſæuit palam. Nã paruulos eccleſiæ paſſim & publice de-
glutire feſtinat.Quæris ubi ſit hoc? Veſtri q terrã auſtri
tam ſæpe uiſitãt,ecce hi ſciũt:& poſſunt dicere tibi.Eunt
& redeunt per medium illorũ,aut tranſeunt ſecus: ſed qd
boni adhuc cum illis egerint, necdũ audiuimus.Et forſi-
tan audiuiſſemus niſi præ auro Hiſpaniæ ſalus populi ui-
luiſſet.Tuũ eſt & plagæ huic remedio ꝓuidere.Sed eſt in-
ſipiẽtia,quæ ipam quoq̃ iam ꝓpemodũ ſtultã fecit ſapiẽ-
tiã fidei.¶Qũo & eccleſiã catholicã penè totã hoc uir⁹ in-
fecit? Nã dũ & in ipſa quiq̃ quæ noſtra ſunt quærim⁹,fit
ut inuicẽ inuidẽtes,inuicẽ ꝓuocãtes exerceamur ad odia,
animemur ad iniurias, armemur ad lites, cauillemus ad
dolos,feramur ad detractiones, ꝓrũpamus ad maledicta,
opprimamur, à fortioribus, opprimamus infirmiores.
Quàm digne & laudabiliter occupatur meditatio cordis
tui aduerſus tã peſtilẽs inſipiẽtiæ genus, qd' corpus ipm
Xp̃i(quæ eſt multitudo credẽtiũ)occupaſſe conſideras.
¶O ambitio ambiẽtiũ crux, qũo omnes torquẽs oĩbus
places? Nil acerbius cruciat,nil moleſtius inqetat,nil tñ
apud miſeros mortales celebrius negocijs eius. An nõ li-
mina apoſtolorũ plus iam ambitio quàm deuotio terit?
An nõ uocibus eius ueſtrũ tota die reſultat palatiũ? An
nõn q̃ſtibus eius tota legũ canonũq̃ diſciplina inſudat?
An nõ ſpolijs eius oĩs Italica inhiat inexplebili auiditate
rapacitas? Quid ita tua ipſius ſpiritualia ſtudia non ſaltẽ
intercidit,ſed abſcidit? ¶Quoties ſancta ac fœcunda tua
abortiri ocio fecit inquietũ & inquietãs malũ? Aliud eſt
qd' ab oppreſſis appellat̃ ad te:aliud autẽ qd' ambitio in
eccl'ia ꝑ te regnare molit̃.Nec deeſſe illis:nec huic aliqua
ten⁹ aſſentire oportet.Quàm uerò inique fouet̃ illa,ſper
nuntur illi? Vtriſq̃ tñ debitor es:illis ut erigas,iſtis ut re
primas.¶Et quoniã incidit de appellatiõibus, proſequi
aliquaten⁹ nõ erit ab re.Magno in his & pio opus intui-
tu eſt:ne quod magna fuit neceſſitate ꝓuiſum,male uten-
do reddatur inutile.Mihi uidetur & in multam poſſe eas
deuenire perniciẽ, ſi non ſummo moderamine actitẽtur.
Appellatur de toto mũdo ad te:id quidẽ in teſtimonium
ſingularis primat⁹ tui.At tu ſi ſapis, nõ primatu gaude-
bis:ſed fructu. Apoſtolis dictũ eſt: In hoc nolite gaudere Luc.4.
ꝙ ſpiritus ſubijciũtur uobis.Appellatur ad te ut dixi, &
utinam tam fructuoſe quàm neceſſarie. Vtinam cum op-
preſſus clamat,ſentiat oppreſſor, & non ſuperbiat impi⁹
unde incenditur pauper.Quid tam decorũ,ut ad inuoca
tionem tui nois oppreſſi effugiant,uerſuti nõ refugiant?
Quid è regione tam peruerſum,tam recti alienũ,uel ut læ
tetur qui malũ facit,& q tulit inaniter fatiget̃? Inhuma-
niſſime nõ moueris erga hominem, cui illatæ iniuriæ cu-
mulauere dolorem,& labor itineris,& dãna expenſarum.
Sed nihilominus ignauiſſime in illum non moueris, qui
huic tot calamitatũ partim author:partim extitit cã. Eui
gila homo dei,cũ hæc cõtingũt, moueat̃ miſeratio : mo-
ueat̃ & indignatio tua. Alterã læſo,alterã lædenti debes.
Cõſolet̃ ille damnorũ reſarcitu ſuorũ, ſatisfactione iniu-
riarum,fine calumniarũ. Cũ iſto ita agat̃ ut pœniteat fe-
ciſſe,qd' nõ timuit facere:& nõ de pœnis innocentius ri-
deat. Arbitror idẽ debere pati illũ q ſine cauſa fortè ap-
pellauit.Formulã hãc iuſtitiæ præfigit tibi,& diuinæ in-
cõmutabilis ratio æq̃tatis(& ni fallor)ipſa appellationũ
lex,ut illicite uſurpata appellatio nec ꝓſit appellãti, nec
apellatio obſit.Vt quid enim fruſtra fatigatus ſit homo?
Quàm plenũ iuſtitiæ ut ſeſe potius læſerit q uoluit pro-
ximũ? Appellaſſe inique,iniquum eſt: inique & impune,
iniquarũ appellationũ fomes. Iniqua aũt omnis appella
tio,ad quã iuſtitiæ inopia nõ coegit.Appellare nõ ut gra
ues,ſed ſi graueris,licet.Appellandũ à ſentẽtia.Ante ſen
tentiam improbe omnino,niſi ob manifeſtum grauamen,
præſumitur appellatio.Qui igitur nõ grauatus appellat,
liquet quia aut grauare intẽdit:aut tẽpus redimere. Nõ
eſt aũt ſuffugium appellatio:ſed refugiũ.Quantos noui-
mus appellaſſe pulſatos, quo interim liceret quod nun-
quam licet? Nonnullis etiam quoad uixerunt licuiſſe ap-
pellationis ſuffragio nefaria ſcim⁹: uerbi gratia inceſtũ,
adulterium.Quale eſt hoc,turpitudini patrocinari,quod
uel maxime formidari à turpibus oportebat? Quouſq̃
murmur uniuerſæ terræ aut diſſimulas, aut nõ aduertis?
Quouſq̃ dormitas? quouſq̃ nõ euigilat cõſideratio tua
ad tantã appellationũ cõfuſionẽ atq̃ abuſionem? Præter
ius & fas,præter morem & ordinem fiunt.Non locus,nõ
modus,non tempus, non cauſa diſcernitur aut perſona.
Præſumuntur leuiter paſſim,plerumq̃ & nequiter.Volẽ-
tes malignari nõnne his potiſſimũ terreri ſolebant? Nũc
terrori ipſi ex his magis fiunt, atq̃ id bonis.Antidotum
uerſum in uenenũ,nõ mutatio dexteræ excelſi hæc. Ap-
pellãtur boni à malis,ut nõ faciant bona:& ſuperſedent à
uoce tonitrui tui formidãtes.Deniq̃ appellantur epiſco-
pi,ne illicita audeant matrimonia ſoluere uel prohibere.
Appellãtur ne rapinas,ne furta,ne ſacrilegia & quæ eiuſ-
modi ſunt,punire ullatenus uel cohibere præſumãt. Ap-
pellantur ne indignas & infames perſonas à ſacris officijs
beneficijſue repellere ſeu amouere queant. Quod tu in-
uenis remedium morbo huic,ne quod repertũ ad reme-
dium fuit,reperiatur ad mortẽ? Zelatus eſt dominus do-
mum orationis factam ſpeluncã latronũ.Tu eius miniſter Mat.21.
diſſimulas miſerorũ refugium,datũ arma iniquitati. Vi-
deas præripi paſſim partes oppreſſorum, & prorumpere
ad appellandũ,non tã grauatos quàm grauare uolentes.
Quid hoc miſterij? Tuũ eſt cõſiderare, nõ meũ commen-
tari iſtud.

tari iſtud.Et cur inquis male appellati nõ ueniunt oſten-
ſuri ſuam innocentiã,malitiã conuicturi? Dico qd' dicere
ad hoc ſolent. Nolumus uexari fruſtra. In curia eſſe qui
procliuius faueant appellantibus,foueant appellationes.
Ceſſuris Romæ,domi cedere ſatius. Fateor me nõ omni
no decredere his.Quẽ das mihi in tam crebris appellatio
nibus quæ hodie fiunt,qui pro expenſis itineris uel num
mum reſtituerit illi quem fortè appellarit? Mirum uerò ſi
ita oẽs & appellantes iuſti,& appellati rei ueſtro examine
Sapiẽ.1. inuenti ſunt. Diligite,inq̃t,iuſtitiam,qui iudicatis terrã.
Parũ eſt iuſtitiã tenere:niſi & diligas.Qui tenent,tenent:
qui diligũt,zelant̃. Amator iuſtitiæ inq̃rit iuſtitiã:& pro-
ſequitur eam.Porrò oẽm iniuſtitiã perſequit̃. Nihil tibi
& illis qui appellationes uenatiões putant. Pudet elogij
qd' apud ethnicos iam uertitur in parabolã. Duos noui-
Parabo-la. mus ceruos pingues.Vt miti⁹ loquar,plus facetiæ quàm
iuſtitiæ hic.Tu ſi amas iuſtitiam:appellationes non affe-
ctas,ſed ſuſtines. Veruntamen quid emolumẽti affert ec-
cleſijs dei tua unius hoĩs iuſtitia,ubi ſentẽtia præualet ali
ter affectorũ? At iſtud loci illius erit cũ cœperint uerſari
quæ circa te ſunt.¶Nũc uerò nõ te exiſtimes ocioſe uaca
re cõſiderationi huic,qua appellatiões ad legitimũ ſi fie-
ri poteſt reuoces uſum. Et ſi hinc mea quærat̃ uel potius
curetur ſentẽtia:dico appellatiõis ut nõ contẽnendas,ſic
nec uſurpãdas oĩno. Porrò horũ quid inſolentius cẽſeã,
haud facile dixerim:niſi ꝙ uſurpatio quãdam uidetur in-
ducere cõtẽptus neceſſitatẽ:ac per hoc fortè acrius inſe-
ctanda,quæ amplius nocet.Aut nõ uerè nocẽtior eſt ma-
la in ſe,ĩ partu peior? Nõnne ipſa eſt quæ ipm ius quoq̃
naturæ aut extenuat aut exterminat? Nã ſæpe rebus etiã
præcioſiſſimis,prætij gratiã nõ modo demit, ſed adimit.
Quid ſacramentis acceptius? Vſurpata tñ ab indignis,
indignéue tractata,minime acceptãtur. Magis habẽt dã-
natione:qa debitã uenerationẽ non habent. Fateor grã-
de & gñale mũdo bonũ eſſe appellationes: idq̃ tã neceſ-
ſariũ,quàm ſolẽ ipſum mortalibus. Reuera quidẽ ſol iuſti
tiæ eſt:prodẽs ac redarguẽs opera tenebrarũ.Prorſus fo-
uendæ & manutenendæ ſunt:ſed quas extorſit neceſſitas
non calliditas adinuenit.Vſurpatoriæ ſunt hmõi omnes:
non ſubueniẽtes in neceſſitate:ſed opitulãtes iniquitati.
Quidni ueniãt in cõtẽptũ? Quãti ut talibus quoq̃ defer
rent,etiã de proprio ceſſere iure:ne longo & caſſo itinere
fatigarentur? Plures tñ ſua amittere nõ ferẽtes, appella-
tiones minus opportunas, & celſa noĩa importunius cõ-
tempſerũt. Dico aliqd qd' ad rem pertinet exẽpli cauſa.
Quidã ſibi publice deſpõſauerat uxorẽ : adeſt dies cele-
bris nuptiarum.Parata oĩa:inuitati multi. Et ecce homo
cõcupiſcẽs uxorẽ ꝓximi ſui,in uocẽ appellationis inopi-
natæ ꝓrupit:affirmãs ſibi traditã prius, ſuam potius eſſe
debere.Stupet ſponſus,hærent oẽs, ſacerdos non audet
progredi,fruſtratur oĩs apparatus ille,deſcẽdit quiſq̃ in
domum ſuam,ſuam cœnã manducaturus: ſponſa à menſa
& thalamo ſponſi ſuſpendit̃ quouſq̃ Roma reditum eſt.
Pariſius cõtigit hoc nobili Galliarũ ciuitate ſede regia.
Rurſum in ciuitate eadẽ quidã ſibi deſpõſata uxore diem
cõſtituit nuptiarũ.Interim emergit calũnia:dicẽtib⁹ qui-
buſdã non debere cõiungi.Ad iudiciũ eccleſiæ cauſa de-
lata eſt,ſed non expectata ſñia, appellatum eſt ſine cauſa,
ſine grauamine:ſolo fruſtratoriæ dilatiõis intuitu.At ille
ſiue perdere quæ pararat,ſiue dilectæ tãdiu fruſtrari con-
ſortio nolens,nihilominus qd' propoſuerat,cõtẽpta ſiue
diſſimulata appellatione peregit.Quid illud qd' in Altiſ-
ſiodorenſi eccleſia nuꝑ à quodam adoleſcẽtulo præſum-
ptum eſt? Nẽpe defuncto ſancto epiſcopo, uolẽtibus cle-
ricis aliũ ut moris eſt eligere ſibi,interuenit ille appellãs
& uetãs ne fieret quouſq̃ iſſet & rediiſſet ab urbe.Cui ta-
men appellationi nec ipſe detulit.Nam cũ uideret ſe cõ-
tẽni,tanquã qui irrationabiliter appellaſſet:accitis quos
potuit ſibi,tertia die poſt factam ab alijs electionem, fecit
ſuam.Cũ itaq̃ ex his & innumeris talibus liqueat non ex
contemptu gigni uſurpationem,ſed ex uſurpatione con-
temptum:uideris tu quid ſibi uelit ꝙ zelus ueſter aſſidue
penè uindicat illum:iſtam diſſimulat.¶Vis ꝑfectius coer-
cere contẽptũ? Cura in ipo utero peſſimæ matris ꝑfocari
germẽ nequã:qd' ita fiet,ſi uſurpatio digna aĩaduerſione
mulctetur. Tolle uſurpationẽ,& cõtemptus excuſationẽ
nõ habet.Porrò inecuſabilitas auſum explodet. Non ſit
proinde uſurpator:& cõtẽptor nullus erit:aut admodum
rarus.Bene facis tu ꝙ appellationũ negato ſuffragio,imo
ſuffugio : multa remittis negocia ad cognoſcẽtes uel qui
noſcere citius poſſunt. Vbi eñ certior ac facilior notio,
ibi deciſio tutior expeditiorq̃ eſſe poteſt.Quàm plenum
gratiæ,ꝙ multorũ quoq̃ per hoc & laboribus parcis &
ſumptibus.At quib⁹ ſic credas:id tibi omnimodis atten-
dendũ.¶Poteram multa de eodẽ utiliter addere his : ſed
memor propoſiti mei,cõtẽtus interim occaſionẽ dediſſe,
ad alia trãſeo.Et primũ qd' occurrit,minime tranſeũdum
reor.Præes,& ſingulariter. Ad quid? Eget tibi dico cõſi-
deratione.Nũquid ut de ſubditis creſcas? Nequaquam:
ſed ut ipſi de te.Principẽ te cõſtituerũt:ſed ſibi, non tibi.
Alioquin quo pacto te reputas ſuperiorẽ his à quib⁹ be-
neficiũ mendicas? Audi dñm. Qui poteſtatẽ habẽt ſuper Luc.22.
eos:benefici uocãtur.At iſtud de his qui foris ſunt.Quid
ad nos? Tu id mendaciter diceris,ſi non tam bñficus eſſe,
quàm beneficis præeſſe intendas.¶Parui deiectiq̃ animi
eſt,de ſubditis non profectũ quærere ſubditorũ: ſed quæ
ſtũ propriũ.In ſummo ꝑſertim oĩm nihil turpius. Quàm 2.Co.12
pulchre magiſter gẽtium parentes filijs, nõ filios debere
cenſuit theſaurizare parentibus. Non mediocris gloriæ
uox illa idẽtidẽ ipſius. Nõ requiro datũ,ſed fructũ. At iã Phili.4.
tranſeamus & hinc:ne qs morã in his meã , auaritiæ in te
notã interpretet̃,Quæ quàm lõge à te ſit,in libro ſecũdo
teſtat⁹ ſum:ſciẽs quãta & in quãta tua neceſſitate reſpue-
ris.Ad te proinde ſcripſerim iſta:non ꝓpter te. Nẽpe qd'
tibi ſcribitur,ſoli ꝓdeſſe nõ decet.Hic locus auaritiã car
pit:à quo uitio immunis ſatis tuo opinio eſt:an & opus,
tu uideris.Vidimus tamẽ(ut oblata à pauperibus taceam
quæ tãgere nõ acquieſcis)germanicos detinuiſſe ſaccos,
ſed ꝑcio,nõ maſſa. Argentũ reputatũ eſt fœnũ:ſummarij
nõ leuati ſarcinis,onuſti nihilomin⁹ repatriãt uel inuiti:
Noua res,Qñ hacten⁹ aurũ Roma refudit? Et nũc Roma
norũ cõſilio id uſurpatũ nõ credim⁹.Duo uenerũt:ambo
locupletes:& ambo rei. Siqdẽ un⁹ Magũtin⁹, Colonſẽ-
ſis alter:alteri grã gratis reddita eſt:alter indign⁹ credo
cui grã redderet̃,audiuit.Cũ quali ueſte intraſti, cum tali
egredieris. O uocẽ magnificã:uocẽ prorſus apoſtolicæ
libertatis.Quid min⁹ ab illa hæc habuit.Pecunia tua te- Actu.8.
cum ſit in perditionẽ? Niſi ꝙ in illa plus zeli:in iſta plus
modeſtiæ ſonuit.Quid ille de trãſmarinis partib⁹,à penè
finibus terræ,terra & mari currens pro ep̃atu:ſuis & alie-
nis facultatibus rurſus emendo? Iam enim emerat prius.
Tulit multa,ſed retulit:nõ omnia tñ.Incidit miſer in ma-
nus alias,accipere quàm dare potentiores. Bñfeciſti tuas
in utroq̃ ſeruãs innoxias:nec imponere ſcilicet ambitio-
ſo:nec ſupponere iniquo mammonæ acquieſcẽs. Non ſic
à paupere ep̃o continuiſti: das qd' daret ne immunificus
notaretur.Accepit clàm,qd' palàm dedit. Sic de tuo ſæ-
culo conſultũ eſt uerecũdiæ uiri.Sic quoq̃ curiæ morem
gerẽs,tuo bñficio inuidiã declinauit eorũ q diligunt mu-
nera.Non potes abſcondere:& factum nouimus & perſo-
nã.Audire grauat? Et ego eò libẽtius prædico, quò tu id
modeſti⁹ audis.Si tibi ſic expedit:& mihi ſic.Tã nõ opor
tet Chriſti gloriã me ſilere,quàm te nec quærere tuã.Et ſi
pergis murmurare adhuc, reſpondebitur tibi ex euange-
lio.Quãto eis præcipiebat: tãto magis plus prædicabãt, Marc.7,
dicentes.Bene oĩa fecit.¶Audi aliud,ſi tñ aliud. Ad idem
eñ fortaſſis pertinere qs dicat. Tua conſideratio uiderit
hoc.Mihi uidet̃ nõ longe à uero diſſentire: quid id fortè
inter auaritiæ ſpecies locandũ putauerit.Ego uerò illius
aut ſpeciẽ eſſe,aut ſpeciẽ habere nõ negauerim. Sanè in-
tereſt tuæ perfectionis:& malas res: & malas pariter ſpẽs
deuitare.In altero conſcientiæ, in altero famæ conſulis,

Puta tibi non licere (& ſi aliàs fortaſſe liceat) quicq̄d ma-
Deu.32. le fuerit coloratū. Deniq; interroga maiores tuos: & di-
1.The.5. cēt tibi. Ab oī ſpecie mala abſtinete uos. ¶ Sanè miniſter
Ioan.12. dn̄i dn̄m imitet: quia ipſe ait. Qui mihi miniſtrat, me ſe-
Pſal.92. quatur. Et habes de illo. Dn̄s regnauit, decorē induit: in-
duit dn̄s fortitudinē. Tu quoq; eſto fortis in fide, decorꝰ
in gloria: & probaſti te imitatorē dei. Fortitudo tua, fidu-
cia fidelis cōſcientiæ: decor tuus, ſplendor bonæ opinio-
nis. Ita quæſo induere fortitudinē: etenī gaudiū dn̄i for-
titudo tua. Porrò ſpecie tua & pulchritudine tua nihilo-
Puer.3. minus tanquā propria ſimilitudine delectat. Induere ue-
ſtimentis gloriæ tuæ: ueſtire duplicibus quibus domeſti-
cos ſuos fortis illa mulier induere cōſueuit. Nō ſit in con
ſcientia nutās infirmitas modicæ fidei: nō ſit in fama næ-
uus malæ ſpeciei: & ueſtiris duplicibꝰ: & gaudebit ſpō-
ſus ſuper ſponſam aīam tuā: & gaudebit ſup te deus tuus.
¶ Miraris quorſum hæc: ignarus uſq; adhuc quid dicere
uelim. Non te tollo diutius. Murmur loquor & querimo
niam eccleſiarum. Truncari ſe clamitant ac demembrari.
Vel nullæ uel paucæ admodum ſunt quæ plagā iſtam aut
non doleant, aut non timeāt. Quæris quā? Subtrahūtur
abbates epiſcopis: epī archiepiſcopis: archiepiſcopi pa-
triarchis, ſiue primatibꝰ. Bonáne ſpecies hæc? Mirum ſi
excuſari queat uel opus. Sic factitādo probatis uos habe
re plenitudinem poteſtatis: ſed iuſtitiæ fortè non ita. Fa-
citis hoc quia poteſtis: ſed utrū & debeatis, quæſtio eſt.
Honorū ac dignitatum gradus & ordines quibusq; ſuos
ſeruare poſiti eſtis: non inuidere: ut quidā ueſtrorum ait:
Rom.13. Cui honorē, honorē. ¶ Spiritualis homo ille q oīa dīiudi-
1.Cor.3. cat, ut ipſe à nemine dīiudicetur: omne opus ſuum trina
quadā cōſideratione preueniet. Primū qdē an liceat: de-
inde an deceat: poſtremò an expediat. Nam & ſi cōſtet in
xp̄iana utiq; philoſophia non decere niſi qđ licet: nō ex-
pedire niſi qđ decet & licet: nō continuo tn̄ oē qđ licet,
decere aut expedire cōſequēs erit. Age aptemus ſi poſſu-
mus tria ipſa operi huic. At qūo nō indecens tibi uolun-
tate pro lege uti, & qa nō eſt ad quē appelleris, poteſtatē
exercere, negligere rationē? Túne maior dn̄o tuo qui ait:
Dan̄.6. Non ueni facere uoluntatē meā? Quāquā nō minus deie-
cti quàm elati animi eſt ueluti rōnis expertē non ꝑ rōne,
ſed ꝑ libitu agere: nec iudicio agi, ſed appetitu. Quid tā
beſtiale? Et ſi indignū cuiuis utenti ratione uiuere ut pe-
cus: quis in te rectore oīm tantā contumeliam naturæ, ho
noris iniuriā ferat? Sic degenerādo (qđ abſit) generale
Pſal.48 opprobriū feciſti propriū tibi. Homo cū i honore eſſet,
non intellexit: cōparatus eſt iumētis inſipientibꝰ & ſimi-
lis factus eſt illis. Quid item tā indignū tibi, quàm ut to-
tum tenēs, non ſis cōtentus toto: niſi minutias quaſdam
atq; exiguas portiones ipſius tibi creditæ uniuerſitatis:
tanquā nō ſint tuæ, ſatagas neſcio quomodo adhuc face
2.Re.12. re tuas? Vbi etiā meminiſſe te uolo parabolæ Nathan de
hoīe qui multas oues habens, unā q̄ erat pauperis cōcu-
3.Re.21. piuit.. Huc quoq; ueniat factū imo facinus regis Achab:
q rerū ſummā tenebat, & unā uineam affectauit. Auertat
Ibidem. deus à te qđ ille audiuit. Occidiſti, & poſſediſti. Nolo au-
tem prætendas mihi fructū emancipationis ipſius: nullus
eſt eīn: niſi ꝙ inde epī inſolētiores, monachi etiam diſſo-
lutiores fiunt. Quid qđ & pauperiores? Inſpice diligen-
tius talium ubiq; libertorum & facultates & uitas, ſi non
pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis ſeculari-
tas inuenitur Matris noxiæ libertatis gemina ſoboles
hæc. Quidni peccet licentius uagum & male liberū uul-
gus, cum nō ſit qui arguat? Quidni licentius quoq; ſpo-
lietur ac deprædet inermis religio: cū nō ſit q defendat?
Quo enim refugium illis? Nūquid ad epos dolentes in-
iuriam? Ridentibus profectò aſpiciūt oculis ſiue quæ fa-
ciunt mala, ſiue quæ patiūtur. Quæ demū utilitas in ſan-
guine iſto? Vereor ne illa quam in propheta cōminatus
Ezech.3 eſt deus. Ille inquiens in iniquitate ſua morietur: ſangui-
nem aūt eius de manu tua requiram. Si enim extollit qui
ſubtrahitur, & cui ſubtrahitur uritur: qui ſubtrahit quo-
modo innocens? Parum eſt: inuoluimꝰ ignē. Audi aper-
tius. Si is qui murmurat, ſm animam mortuus eſt: qui in-
ſtigat, quomodo uiuit? Qūo non reus mortis amborum
& ſuæ pariter, qui gladiū dedit unde ambo morerentur?
Hoc eſt qđ dixerā, occidiſti, & poſſediſti. Adde qđ q au- 3.Re.21.
diunt ſcandalizantur, indignantur, detrahūt, & blaſphe-
mant: hoc eſt uulnerantur ad mortē. Non eſt bona arbor
faciens fructus tales, inſolentias, diſſolutiones, dilapida-
tiones, ſimultates, ſcādala, odia, quodq; magis dolēdum,
inter eccleſias inimicitias graues, perpetesq; diſcordias.
Vides quàm uerus ſit ſermo ille. Oīa mihi licent, ſed non 1.Co.10.
omnia expediunt? Quid ſi fortè nec licet? Ignoſce mihi:
nō facile adducor licitū conſentire qđ tot illicita partu-
rit. Tu ne deniq; tibi licitum cenſeas, ſuis eccleſias muti-
lare membris, confundere ordinem, perturbare terminos
quos poſuerūt patres tui? Si iuſtitiæ eſt, ius cuiq; ſeruare
ſuum: auferre cuiquam ſua, iuſto quomodo poterit con-
uenire? Erras, ſi ut ſummam, ita & ſolā inſtitutā à deo ue-
ſtram apoſtolicam poteſtatē exiſtimas. Si hoc ſentis: diſ-
ſentis ab eo qui ait. Non eſt poteſtas niſi à deo. Proinde
quod ſequit. Qui poteſtati reſiſtit, dei ordinatiōi reſiſtit: Rom.13.
& ſi principaliter pro te facit: nō tn̄ ſingulariter. Deniq;
idem ait. Omnis anima poteſtatibꝰ ſublimioribꝰ ſubdi- Ibidem.
ta ſit. Nō ait ſublimiori, tanquā in uno: ſed ſublimioribꝰ,
tanquam in multis. Nō ergo tua ſola poteſtas à domino:
ſunt & mediocres, ſunt & inferiores. Et quomodo quos Mat.19.
deus cōiunxit, nō ſunt ſeparandi: ſic nec quos ſubiunxit,
comparandi. Monſtrū facis, ſi manu ſubuouens digitū,
facis pendere de capite ſuperiorē manui, brachio colla-
teralem. Tale eſt ſi in chriſti corpore mēbra aliter locas:
quàm diſpoſuit ipſe. Niſi tu putas aliū eſſe qui poſuit in
eccleſia quoſdā quidē apoſtolos: quoſdā autem ꝓphetas: 1.Co.12.
alios uerò euangeliſtas: alios doctores & paſtores, ad cō-
ſummationē ſanctorū, in opus miniſterīj, in ædificationē
corporis Chriſti. Atq; hoc corpus, quod tibi ipſe Paulus
ſuo uerè apoſtolico figurās eloqo, & capiti cōuenientiſſi-
me aptās, totū ex eo cōpactū perhibet, & cōnexū p oēm
iuncturā ſubminiſtrationis, ſm operationē in menſuram
uniuſcuiuſq; mēbri, augmentū corporis faciēs in ædifica
tionē ſui, in charitate. Nec uilem reputes formā hāc quia Ioan.5.
in terra eſt: exēplar habet è cælo. Neq; eīn filius pōt face-
re quicquam niſi quæ uiderit patrem facientē: præſertim Exo.25.
cū ſub Moyſi noīe dictū ſit. Vide oīa facias ſm exemplar
qđ tibi in mōte monſtratū eſt. Viderat hoc qui dicebat:
Vidi ciuitatē ſanctā Hieruſalē nouā deſcēdentē de cælo: Apo.21.
à deo paratā. Ego enim ꝓpter ſimilitudinē dictum reor: ꝙ
ſicut illic ſeraphim & cherubim ac cæteri qq; uſq; ad an-
gelos & archangelos ordinantur ſub uno capite deo: ita
hic quoq; ſub uno ſummo pōtifice primates uel patriar-
chæ, archiepiſcopi, epī, p̄ſbyteri, uel abbates: & reliqui in
hūc modū. Nō eſt paruipēdendū qđ & deū habet autho-
rem, & de cælo ducit originem. Quod ſi dicat eps, nolo
eſſe ſub archiepiſcopo: aut abbas, nolo obedire epō: hoc
de cælo nō eſt. Niſi tu fortè angelorū quēpiam dicētē au-
diſti, nolo ſub archangelis eſſe: aut ex alio quolibet infe-
riorū ordinū aliquē nō ferentē ſubeſſe cuiquam niſi deo.
Quid inqs? Prohibes diſpenſare? Non: ſed diſſipare. Nō
ſum tam rudis ut ignorem poſitos uos diſpenſatores: ſed
in ædificationē: nō in deſtructionē. Deniq; quæritur in-
ter diſpenſatores ut fidelis quis inueniatur. Vbi neceſſi- 1.Co.4.
tas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Vbi utilitas prouo-
cat, diſpenſatio laudabilis eſt. Vtilitas dico communis,
non propria. Nam cum nihil horum eſt: non planè fidelis
diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio eſt. Nonnulla tamen
monaſteria ſita in diuerſis epatibꝰ, ꝙ ſpecialiꝰ pertinue-
rint ab ipſa ſui fundatione ad ſedem apoſtolicam pro uo-
lūtate fundatorū, quis neſciat? Sed aliud eſt quod largi-
tur deuotio: aliud quod molitur ambitio impatiēs ſubie-
ctionis. Et hæc dicta de his. ¶ Supereſt ut generaliter ſu-
per uniuerſum eccleſiæ ſtatum intēdat conſideratio tua:
ſi plebes clericis, ſi clerici ſacerdotibus, ſi ſacerdotes deo
in ea

in ea qua oportet hūilitate ſubiecti ſint: ſi in monaſterīs
& religioſis locis ſeruet ordo, uigilet diſciplina: ſi ſuper
praua opera & dogmata, cēſura eccleſiaſtica uigeat: ſi flo
reant uineæ honeſtate & ſanctimonia ſacerdotū: ſi flores
fructus parturient obedientia fidelium populorum: ſi de-
mum ueſtra ipſorū apoſtolica mādata & inſtituta ea qua
dignum eſt ſolicitudine obſeruentur: ne quid in agro
domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſurreptum
inueniatur. Poſſe inueniri ne dubites. Mihi in promptu
eſt (ut multa & innumera prætermittam quæ paſſim ne-
glecta iacent) nonnulla etiam ex his quæ plantauit dexte
ra tua, conuulſa monſtrare. Nónne os tuum in Remenſi
concilio ſubiecta capitula promulgauit? Quis ea tenet?
Quis tenuit? Falleris ſi teneri putas. Si non putas, ipſe
peccaſti aut ſtatuens quæ non tenerentur: aut quòd non
tenentur diſſimulans. Præcipimus aiſti ut tam epiſcopi
quàm clerici neque in ſuperfluitate ſeu inhoneſta uarie-
tate colorum, aut fiſſura ueſtium, neque in tonſura, intuē
tium (quorum forma & exemplum eſſe debent) offendāt
aſpectum, ſed potius ita in ſuis actibus errata cōdemnēt,
& amorem innocentiæ conuerſatione demonſtrent, ſicut
dignitas exigit ordinis clericorum. Quòd ſi moniti ab
epiſcopis ſuis intra quadraginta dies non obtemperaue-
rint: eccleſiaſticis beneficīs eorūdem pontificum autho-
ritate priuentur. Epiſcopi uerò ſi præfixam pœnam irro-
gare neglexerint, quia inferiorum culpæ ad nullos magis
referendæ ſunt, quàm ad deſides negligentesq; rectores:
tandiu ab officio pontificali abſtineant donec pœnam à
nobis conſtitutam clericis ſibi ſubiectis imponant. Illud
etiam duximus annectendum, ut nullus in archidiaconū
uel decanū niſi diaconus & presbyter ordinetur. Archi-
diaconi uerò, decani & præpoſiti qui infra ordines præ-
nominatos ſunt, ſi inobedientes ordinati cōtempſerint:
honore ſuſcepto priuentur. Prohibemus autem ne adole
ſcentibus, uel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui
prudentia & uitæ merito clareſcunt: prædicti cōcedantur
honores. Verba tua hæc tu ſanxiſti: quid effectui manci-
patum? Adhuc adoleſcentes, adhuc qui infra ſacros or-
dines ſunt, in eccleſia promouentur. Quod ad primum
capitulum pertinet, luxus ueſtium interdictus, ſed non
reſtrictus: pœna dictata, ſed minime ſecuta eſt. Iam quar-
tus annus eſt ex quo datum mandatum audiuimus: &
neminem adhuc clericorum priuatum beneficio: nemi-
nem epiſcoporum ſuſpenſum ab officio luximus: ac luctu
Diligen amariſſimo dignum quod ſecutum eſt. Quid hoc? Impu-
ter notā nitas incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater, radix impuden-
dum. tiæ, trāſgreſſionum nutrix. Et beatus ſi omni ſatagas cu-
ra malorum omnium primam parētem cauere incuriam.
Sed ad hoc tu operam dabis. Et nunc leua oculos tuos &
uide ſi non æquè ut prius pellicula diſcolor ſacrum ordi-
nem decolorat: ſi nō æque ut prius fiſſura enormis penè
inguina nudat. Solēt dicere. Nū de ueſtibus cura eſt deo,
& non magis de moribus? At forma hæc ueſtium: defor-
mitatis mentium & morū indicium eſt. Quid ſibi uult
ꝙ clerici aliud eſſe, aliud uideri uolunt? Id quidē caſtum:
minuſq; ſyncerum. Nempe habitu milites, quæſtu cleri-
cos, actu neutrū exhibent. Nam neq; ut milites pugnant
neque ut clerici euangelizant. Cuius ordinis ſunt? Cum
1.Co.15. utriuſq; eſſe cupiunt, utrunq; deſerunt: utrunq; confun-
dūt. Vnuſquiſq; inqt in ſuo ordine reſurget. Iſti in quo?
An qui ſine ordine peccauerunt: ſine ordine peribunt?
Aut ſi ſummè ſapiens deus ueraciter creditur à ſummo
uſque deorſum nihil inordinatum relinquere: uereor nō
alibi ordinandos, quam ubi nullus ordo ſed ſempiternus
horror inhabitat. O miſerandam ſponſam talibus credi-
tam paranimphis: qui aſſignata cultui eius, proprio reti-
nere quæſtui non uerentur. Non amici profectò ſponſi,
ſed æmuli ſunt. Et de his ſatis quæ ſub te ſunt, etſi non ad
materiæ copiam, quæ eſt multa nimis: certè ad quod pro-
poſui ego. Viſenda iam quæ circa te ſunt, ſed ad ea oſtiū
nobis quartus liber aperiet.

De Conſideratione. Liber quartus.

SI mihi plenius innotuiſſet amantiſſime. Euge-
ni, priora qualiter acceptaris, ſm hoc uel fiden
tius in reliquū ꝓceſſiſſem, uel cautius, aut cer-
tè ſubſtitiſſem oīno. Nūc uerò quia ob locorū
diſtātiam id minime dat, non mireris ſi prodit exilior ſer-
mo anceps: uerecūde fateor ad medium ueniens. Primis
itaq; cōſiderationis partibus libris prioribus ꝑtractatis:
in manibꝰ eſt de his addere quæ circa te ſunt. Et ipſa qui-
dē ſub te: ſed quò ꝓpiora, eò importuniora tibi. Nempe
coram poſita incuriā nō admittunt, nō diſſimulationem,
non obliuionē. Vehemētius urgent: turbulētius irruūt:
uerendū ne obruant. Circa eiuſmodi quàm ſobria & intē
ta conſideratione opus ſit: proprio te experimento edo-
ctum ſatis non ambigo. Alioqn ſi nō cauta opportunaq;
interueniat cōſideratio: occupatio cōtinuabitur, & uexa-
tionis non erit modus, & ſolicitudinis nō erit finis. Non
tempus uacuū, nō liberū cor: plus laboris, & minus utili-
tatis. Dico aūt inſtātia illa tua quotidiana ab urbe, à cu-
ria, à domeſtica eccleſia tua. Hæc inquā circa te ſunt: cle-
rus & populus tuus cui ſpecialiter epiſcoparis: ac p hoc
ſpecialis curæ teneris debitor. Hi quoq; q tibi quotidie
aſſiſtūt ſeniores populi, orbis iudices, & qui itē de domo
& menſa tua ſunt, capellani, cubicularīj, miniſtri quoq; di
uerſis dēputati officīs in obſequiū tui: hi te familiariꝰ ui-
ſitant, frequētius pulſant, moleſtiuſq; ſolicitant. Hi ſunt
qui nō uerentur ſuſcitare dilectā, & antequam ipſa uelit.
Et primo quidē clerum illū ordinatiſſimum eſſe decet: ex
quo precipue in omnem eccleſiam cleri forma proceſſit.
Deinde omne quod perperam agitur te præſente: id tibi
turpiꝰ. Intereſt gloriæ ſanctitatis tuæ, ut quos præ oculis
habes: ita ordinati, ita ſint informati: quatenꝰ totius ho-
neſtatis & ordinis ipſi ſpeculū, ipſi ſint forma. Inuenian-
tur præ cæteris oportet expediti ad officia, idonei ad ſa-
cramēta: ad plebes erudiēdas ſoliciti: circumſpecti ad ſeſe
cuſtodiēdos in omni caſtitate. Quid de populo loquar?
Populus Romanꝰ eſt. Nec breuius potui, nec exp̄ſſius tn̄
apire de tuis parochianis qđ ſentio. Quid tā notū ſeclīs,
quam proteruia & faſtus Romanorū? Gens inſueta paci
tumultui aſſueta. Gens immitis & intractabilis, uſque ad-
huc ſubdi neſcia: niſi cum non ualet reſiſtere. En plaga: ti-
bi incumbit cura hæc: diſſimulare non licet. Rides me:
forſitā fore incurabilem perſuaſus. ¶ Noli diffidere: curā
exigeris, nō curationem. Deniq; audiſti: curam illius ha-
be: & non, cura uel ſana illum. Verū dixit quidā. Non eſt Eccl.23.
in medico ſemper ut releuetur æger. At meliꝰ ꝓpono de
tuis tibi. Paulus loquit: plus omnibus laboraui. Non ait, 1.Co.15.
plus oībus profui: aut plus omnibꝰ fructificaui: uerbum
inſolēs religioſiſſime uitans. Aliàs autem nouerat homo
quem docuit deus: quia unuſquiſq; ſm ſuū laborem acci- 1.Co.3.
piet, nō ſm ꝓuentū. Et ob hoc in laboribus potius quàm
in profectibus gloriandum putauit: ſicut alibi quoq; ha-
bes ipſum dicētem: In laboribus plurimis. Ita quæſo fac 2.Co.11.
tu quod tuum eſt nam deus quod ſuum eſt, ſatis abſq; tua
ſolicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam: 1.Co.3.
& tuas explicuiſti partes. Sanè incrementum ubi uolue-
rit dabit deus, non tu. Vbi fortè noluerit, tibi deperit ni-
hil: dicente ſcriptura: Reddet deus mercedem laborū ſan- Sapi.10.
ctorum ſuorū. Securus labor: quem nullus ualet euacua-
re defectus. Et hoc dixerim abſq; p̄iudicio diuinæ poten-
tiæ & bonitatis. Scio induratū cor populi huius: ſed po-
tens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Ionæ.3
Quis ſcit ſi reuertat & ignoſcat: conuertat & ſanet eos?
Sed nō eſt ꝓpoſiti mei dictare deo quid facere debeat: ti-
bi utinā poſſim quæ oportet & prout oportet ſuadere. At
locus dubiꝰ, & ſcrupuloſa incidit diſputatio. Nā ubi ado
riar dicere qđ ſentio: uideo ſatis qd imminet. Clamabitur
inſuetū: nā iuſtum negari nō poterit. Ego uerò ne inſue
tum quidē aſſenſerim. Nēpe aſſuetum fuiſſe ſcio, ac p hoc
in diſſuetum potuiſſe uenire, ſed non redire in inſuetu?
An uerò aſſuetum quis neget, quod cōſtat nō mod oam-

quando factum:ſed aliquandiu factitatum? Quid illud ſit
dicam:& non proderit. Cur? Quia non placebit ſatrapis
plus maieſtati quàm ueritati fauentibus. ¶ Fuerūt ante te
qui ſe totos ouibus paſcendis exponerēt, paſtoris opere
& nomine glorïantes: nil ſibi reputantes indignum, niſi
qđ ſaluti ouium obuiare putarent:nō quærētes quæ ſua
ſunt,ſed impēdentes. Impendere curam: impendere ſub-
2.Co.12 ſtantiam:impēdere & ſeipſos, Vnde unus illorū: Et ego,
Mat.20 ait,ſuperimpendar pro aiabus ueſtris. Et tanquā diceret:
.Co.9. nō uenimus miniſtrari,ſed miniſtrare: ponebant quoties
oportuiſſet ſine ſumptu euāgeliū. Vnus erat de ſubditis
Lucæ.1. quæſtus,una pompa,unaq̄ꝫ uoluptas,ſi quō eos poſſent
parare dn̄o plebem perfectam. Id omnimodis ſatagebāt:
2.Co.11. etiam in multa contritione cordis & corporis:in labore
& ærumna:in fame & ſiti:in frigore & nuditate. Vbi nūc
quæſo conſuetudo hæc? Subijt diſſimilis ualde: longe in
aliud mutata ſunt ſtudia:& utinam non in peius. Cura tn̄
& anxietas,& æmulatio & ſolicitudo fateor perſeuerant.
Ttranslata hæc nō imminuta. Teſtimonium uobis perhi-
beo ꝙ nec ſubſtantiæ parcitis:non magis quàm ante. Di-
uerſa autem locatio diſſimilitudinē facit. Magna abuſio:
pauci ad os legiſlatoris:ad manus omnes reſpiciūt. Non
immerito tamē. Omne papale negociū illæ agūt. Quem
dabis mihi de tota maxima urbe qui te in papam recepe-
rit precio ſeu ſpe præcij nō interueniente? Et tūc potiſſi-
mum uolūt dominari:cum profeſſi fuerint ſeruitutem. Fi-
deles ſe ſpōdent,ut opportunius fidētibꝰ noceāt. Ex hoc
non erit cōſiliū tibi à quo ſe arcēdos putent: non ſecretū
quo ſe nō ingerant. Si ſtante præ foribus quoquā illorū,
moram uel modicam fecerit oſtiarius: ego tunc pro illo
eſſe noluerim. Et nūc experire paucis nouerim ne & ego
Hier.4. aliquatenus mores gentis. ¶ Ante oīa ſapiētis ſunt ut fa-
ciāt mala:bonum autem facere neſciūt. Hi inuiſi terræ &
cælo:utriq̄ꝫ iniecere manus:impij in deū,temerarij in ſan-
cta,ſedioſi in inuicem,æmuli in uicinos,inhumani in ex-
traneos,quos neminem amantes amat nemo,& cū timeri
affectant ab omnibus,omnes timeant neceſſe eſt. Hi ſunt
qui ſubeſſe non ſuſtinent:præeſſe nō norūt:ſuperioribus
infideles,inferioribꝰ importabiles. Hi inuerecūdi ad pe-
tendum:ad negādum frontoſi. Hi importuni ut accipiāt:
inquieti donec accipiāt:ingrati ubi acceperint. Docue-
runt linguam ſuam grandia loqui: cum operētur exigua.
largiſſimi promiſſores: & parciſſimi exhibitores. Blan-
diſſimi adulatores,& mordaciſſimi detractores. Simpli-
ciſſimi diſſimulatores,& maligniſſimi proditores. ¶ Ex-
currimus uſq̄ꝫ huc,plenius te atq̄ꝫ expꝛeſſius admonendum
putātes horum quæ circa te ſunt in hac parte. Iam ad or-
dinē recurramus. Quale eſt ꝙ de ſpolijs eccleſiarum emū-
tur q dicunt tibi euge euge? Pauperū uita in plateis diui-
tum ſeminatur. Argentum micat in luto:accurrif undiq̄ꝫ:
tollit illud non pauperior,ſed fortior:aut qui fortè citius
præcucurrit. A te tamē mos iſte,uel potius mors iſta non
cæpit:in te utinā deſinat. ¶ Sed reliqua proſequamur. In-
ter hæc tu paſtor procedis deauratus: tā multa circūdatꝰ
uarietate. Oues quid capiunt? Si auderē dicere:dæmonū
magis quàm ouium paſcua hæc. Scilicet ſic factitabat Pe-
trus,ſic Paulus ludebat? Vides oēm eccl'iaſticū zelū fer-
uere ſola pro dignitate tuēda? Honori totū datur:ſancti-
tati nihil aut parum. Si cauſa requirēte paulò ſummiſſius
agere,ac ſocialius te habere tētaueris:abſit inquiunt: nō
decet,tempori non congruit,maieſtati nō cōuenit:quam
geras perſonam attendito. De placito dei ultima mentio
eſt:pro iactura ſalutis nulla cunctatio. Niſi quod ſublime
eſt,hoc ſalutare dicamus: & quod gloriam redolet, id iu-
ſtum. Ita omne humile probro ducitur inter palatinos,
ut faciliꝰ qui eſſe,quàm qui apparere humilis uelit, inue-
nias. Timor dn̄i ſimplicitas reputatur: ne dicam fatuitas.
Virum cicūſpectū & amicū propriæ conſcientiæ calum-
niatur hypocritam. Porro amatorē quietis, & ſibi inter
dū uacātē:inutilē dicūt. Quid ergo tu? Euigilaſne ahuc
ad iſtos qui circūdederunt te laqueis mortis? Quæſo ſu-
ſtine pauliſper,& ſupporta me. Imo da ueniam: non tam
temere quàm timide hæc loquēti. Aemulor te æmulatiōe
bona:& utinam quàm uehemēti,tam utili. Scio ubi habi- Ezec.2.
tas:icreduli & ſubuerſores ſunt tecū. Lupi,nō oues ſunt:
talium tn̄ tu paſtor. Vtilis conſideratio:qua fortè inuene-
ris quō ſi fieri poſſit conuertas eos: ne ipſi ſubuertant te.
Quid diffidimus poſſe reuerti in oues: è quibus uerti in
lupos potuerunt? Hic hic non parco tibi:ut parcat deus.
Paſtorē te populo huic certè aut nega:aut exhibe. Non
negabis:ne cuius ſedē tenes,te neget hæredē. Petrus hic
eſt:qui neſcitur proceſſiſſe aliquādo uel gemmis ornatus
uel ſericis,nō tectus auro,nō uectus equo albo,nec ſtipa-
tus milite,nec circūſtrepētibus ſeptꝰ miniſtris. Abſq̄ꝫ his
tn̄ credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mādatum. Si amas Ioan.21.
me,paſce oues meas. In his ſucceſſiſti nō Petro,ſed Cōſtā
tino. Conſulo toleranda pro tempore:nō affectanda pro
debito. Ad ea te potiꝰ incito,quorū te ſcio debitorē. Etſi
purpuratus:etſi deauratus incedens: nō eſt tn̄ quod hor-
reas operā curāmue paſtoralē paſtoris: hæres non eſt qđ
erubeſcas euangeliū. Quāquā ſi uolēs euāgelizare inter
apoſtolos quidē:etiā gloria eſt tibi. Euāgelizare,paſcere
eſt. Fac opus euāgeliſtæ:& paſtoris opus impleſti. Draco-
nes inqs me mones paſcere:& ſcorpiones,nō oues. Pro-
pter hoc inquam magis aggredere eos:ſed uerbo,nō fer-
ro. Quid tu denuo uſurpare gladium tentes, quem ſemel
iuſſus es ponere in uaginam? Quem tn̄ q tuū negat, non
ſatis mihi uidetur attēdere uerbum dn̄i dicētis ſic: Cōuer- Ioan.18.
te gladium tuū in uaginā. Tuus ergo & ipſe:tuo forſitan
nutu,etſi non tua manu euaginandus. Alioquin ſi nullo
modo ad te pertineret & is,dicētibus apoſtolis. Ecce gla-
dij duo hic:non reſpondiſſet dn̄s, Satis eſt:ſed, nimis eſt. Luc.22.
Vterq̄ꝫ ergo eccleſiæ,& ſpiritalis ſcilicet gladius & mate-
rialis:ſed his quidem pro eccleſia: ille uerò & ab eccleſia
exercendus eſt. Ille ſacerdotis,is militis manu:ſed ſanè ad
nutum ſacerdotis,& iuſſum imperatoris. Et de hoc aliàs.
Nunc uerò arripe illū qui tibi ad feriendū creditus eſt,&
uulnera ad ſalutē:ſi nō oēs:ſi non uel multos: certè quos
poſſis. Non ſum iniqs melior quàm patres mei. Quē illo-
rū domus exaſperās,nō dico audiuit,ſed nō irriſit? Ideo
tu inſiſte magis:ſi fortè audiāt & quieſcant,inſiſte & reſi-
ſtentibus. Dicendo hæc:fortè nimius dicar. Num noſtra
illa uox, Inſta opportune importune. Hunc (ſi audes) ni- 2.Ti.4.
mium appellato. Prophetæ ꝑcipit, Clama,ne ceſſes. Ad Eſai.58.
quos niſi ad ſceleratos & peccatores? Annuncia,inquit, Ibidem.
populo meo ſcelera eorū: & domui Iacob peccata eorū,
Prudēter aduerte & ſceleratos perhiberi, & populū dn̄i.
Puta de his idem. Et ſi ſcelerati,& ſi iniq: uide ne audias:
Quod uni ex his meis non feciſti,nec mihi feciſti. Fateor Mat.25
populū iſtū extitiſſe uſq̄ꝫ adhuc dura fronte: & indomito
corde:ſed utrū etiā indomabili,neſcio unde liquido ſcire
poſſis. Pōt fore quod necdū fuit. Si diffidis tu:ſed apud Lucæ.1.
deū nō erit impoſſibile omne uerbū. Si dura fronte ſunt:
durato & tu ecōtra tuā. Nil tam durū quod duriori non
cedat. Dn̄s ad prophetā: Dedi frontē tuā duriorē frōtibꝰ Ezec.3.
eorū. Vnū eſt quod te abſoluit, ſi egiſti cū populo illo ut
poſſis dicere: Popule meus qd tibi debui facere & non fe-
ci? Si ſic feciſti,nec profeciſti:eſt demū qđ facias,& qđ di-
cas: Exi de hur Chaldæorū: & dicito quia oportet me & Luc.4.
alijs ciuitatibꝰ euāgelizare. Puto nec pœnitebit exilij:or-
be pro urbe cōmutato. ¶ Veniamus ad collaterales & co-
adiutores tuos. Hi ſeduli tibi:hi intimi ſunt. Quāobrē ſi
boni ſunt,tibi potiſſimū ſunt:ſi mali,æque plꝰ tibi. Ne te
dixeris ſanū dolētē latera:hoc eſt ne te dixeris bonū, ma-
lis initentē. Aut ſi bonꝰ ſis: bonitas tui ſolius quē fructū
afferre poteſt? Sicut ī ſuperiore libro dixiſſe me memini.
Quid inquā emolumenti affert eccleſijs dei tua unius ho-
minis iuſtitia, ubi ſententia præualet aliter affectorum?
Sed nec tuta tibi tua bonitas obſeſſa malis:non magis
quàm ſanitas uicino ſerpēte. Nō eſt quo te ſubducas ma-
lo inteſtino. Et è regione bonū domeſticum eò amplius,
quò ſæpius iuuat. Sed ſiue leuent,ſiue grauēt:cui rectius
imputandum

imputandum quàm tibi:ꝗ tales aut elegiſti,aut admiſiſti?
Non de oībus dico:nā ſunt quos non elegiſti:ſed ipſi te.
At poteſtatē nō habēt:niſi quam tu eis aut tribueris, aut
permiſeris. Ad idem ergo reuertimur. Tibi imputa quic-
qd patieris ab eo q ſine te pōt facere nihil. His exceptis:
decætero nō incōſiderate (ut uides) eligēdi quiq̄ꝫ ſeu col
ligēdi ſunt in opus miniſterij huius. Tuum eſt undecūq̄ꝫ
Num.11. euocare & aſciſcere tibi (exemplo Moyſi) ſenes nō iuue-
nes:ſed ſenes non tam ætate quàm moribus: quos tu no
ſti quia ſenes populi ſunt. ¶ An non eligēdi de toto orbe
orbē iudicaturi? Sanè huic negocio nō ſe ingerat rogās.
Cōſilio:nō prece agēdū eſt. Sunt quæ neceſſario à nobis
rogātiū aut extorquet īportunitas:aut neceſſitas meref.
At iſtud in his quæ noſtra ſunt. Vbi autem nō licet quod
uolo facere,quis locus roganti? Niſi forte qui me rogat,
hic rogat ut quod uult hoc liceat mihi:& nō magis ut ue-
lim. Alius pro alio:alius forte & pro ſe rogat: Pro quo ro-
garis,ſit ſuſpectus. Qui ipſe rogat pro ſe: iam iudicatus
eſt. Nec intereſt,per ſe an per alium quis roget. Clericum
curiam frequentantem qui nō ſit de curia, ad idem noris
pertinere ambientium genus. Adulantem & ad placitum
cuiuſque loquentem,unum de rogantibus puta, etiam ſi
nihil rogauerit. Scorpioni nō eſt in facie quod formides:
ſed pungit à cauda. Si ad talium blanditias cor tuum (ut
Ioan.2. aſſolet) moliri ſenſeris:memineris ſcriptū: Omnis homo
primum bonū uinū ponit: cum autem inebriati fuerint,
tunc id quod deteriꝰ eſt. ¶ Pari pōdere æſtimaueris eius
humilitatē qui timet,& eius qui ſperat. Viri callidi & do-
loſi propriū eſſe ſolet tunc prætendere humilitatem, cum
Eccli.19. aliquid obtinere uoluerit. De qualibus dicit ſcriptura:
Eſt q ſe humiliat nequiter:& interiora eius plena ſunt do
lo. De uobis ipſis ſume ſententiæ huius euidēs ac familia-
re exēplum. Quantos quos ſupplices admiſiſtis,poſtmo-
dum ſuſtinuiſtis graues,inſolētes,contumaces, rebelles?
Nota. Quod quidem interius malum tegunt pricipia,poſterio-
ra produnt. ¶ Verboſulum adoleſcentem, & ſtudentem
eloquentiæ,cū ſapiētiæ ſit inanis:nō aliud quam iuſtitiæ
hoſtem reputes. Pro huiuſmodi falſis fratribus dicit tibi
1.Tim.5. magiſter: Manus cito nemini impoſueris. Excluſo itaque
uniuerſo hic peſtilēti genere hominū: curæ tibi maximæ
ſit introducere tales quos poſtmodum ītroduxiſſe non
pœniteat. Turpe eſt tibi ſæpius retractare quod feceris:
& iudicium tuū frequēter periclitari nō decet. Diligēter
proinde omne quod faciendum erit,tracta apud te, & cū
his qui te diligūt. Tracta autē ante factū,quia poſt factum
Eccli.32 ſera retractatio eſt. Sapiētis cōſiliū eſt: Oīa fac cū cōſilio,
& poſt factū non pœnitebis. Et hoc tibi perſuade,qui ad-
mittēdi ſunt,difficile in curia poſſe probari: & ideo ſi fie-
ri poteſt:uiros probatos oportere deligi, nō probandos.
Nos in monaſterijs omnes recipimus,ſpe meliorādi. ¶ At
curia bonos facilius recipere magis quàm facere conſue-
uit. Quòd ſi plures in ea defeciſſe bonos, quàm malos ꝓ-
feciſſe probauimus: quærendi ſanè quibus nec defectus
timeatur,nec profectus optetur:utpote iam ꝑfectis. Itaq̄ꝫ
non uolentes neq̄ꝫ currentes aſſumito,ſed cunctantes:ſed
renuētes. Etiam coge illos & compelle intrare. In talibus
Luc.14. ut opinor requieſcet ſpiritus tuus:q nō ſint attritæ fron-
tis:ſed uerecūdi,ſed timorati: qui præter dominū timeāt
nihil,nihil ſperent niſi à deo. Qui aduentātium non ma-
nus attendant:ſed neceſſitates. Qui ſtent uiriliter pro af-
flictis,& iudicent in æqtate pro māſuetis terræ. Qui ſint
compoſiti ad mores,probati ad ſanctimoniam,parati ad
obedientiā,manſueti ad patiētiā:ſubiecti ad diſciplinam,
rigidi ad cenſurā:catholici ad fidē,fideles ad diſpenſatio-
nē:concordes ad pacē,conformes ad unitatē: Qui ſint in
iudicio recti,in cōſilio ꝓuidi,in iubēdo diſcreti,in diſpo-
nendo induſtrij in agendo ſtrenui,in loquendo modeſti,
in aduerſitate ſecuri, in ꝓſperitate deuoti, in zelo ſobrij,
in miſericordia nō remiſſi,in ocio non ocioſi,in hoſpitio
nō diſſoluti,in cōuiuio nō effuſi, in cura rei familiaris nō
anxij,alieno nō cupidi,ſuæ non ꝓdigi:ubiq̄ꝫ & in omni-
bus circumſpecti. Qui legatione pro Chriſto fungi quo-
ties opus erit nec iuſſi renuant:nec nō iuſſi affectent. Qui
quod uerecunde excuſant,obſtinatius non recuſent. Qui
miſſi poſt aurum non eant:ſed Chriſtum ſequantur. Qui Phili.4.
quæſtum legationem nō æſtiment:nec requirant,datum,
ſed fructum. Qui regibus Ioannem exhibeāt, Aegyptijs
Moyſen,fornicātibus Phinees, Heliā idololatris, Heli-
ſæum auaris, Petrū mētientibus, Paulū blaſphemātibus
negociātibus Xp̄m. Qui uulgus nō ſpernāt,ſed doceāt:
diuites non palpent,ſed terreāt:pauperes nō grauēt,ſed
foueāt:minas principū non paueant,ſed contēnant. Qui
non cum turba intrēt,nec cū ira exeāt:qui eccl'ias nō ſpo
lient,ſed emēdent. Qui marſupia non exhauriant:ſed cor
da reficiant, & crimina corrigant,famæ ꝓuideāt ſuæ, nec
inuideant alienæ. Qui orandi ſtudium gerāt, & uſum ha-
beāt:ac de omni re oratiōi plus fidāt,quàm ſuæ induſtriæ
uel labori. Quorū ingreſſus pacificus,nō moleſtus exitus
ſit. Quorū ſermo ædificatio:quorū uita iuſtitia: quorum
præſentia grata:quorū memoria in benedictione. Qui ſe
amabiles præbeāt,non uerbo,ſed opere: reuerēdos exhi-
beant,ſed actu non faſtu. Qui humiles cum humilibus,&
cū innocētibus innocentes:duros dure redarguāt, mali-
gnantes coerceant reddant retributionem ſuperbis. Qui
nō de dote uiduæ,& patrimonio crucifixi ſe uel ſuos di-
tare feſtinent:gratis dantes quod gratis acceperunt:gra-
tis facientes iudicium iniuriam patientibus, uīdictam in Mat.10.
nationibus,increpationes in populis. Qui de tuo deniq̄ꝫ Pſal.145
ſpiritu illorū inſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſſe cernan-
tur:per quē ſiue abſentes,ſiue præſentes, contendāt pla-
cere tibi:placere deo. Qui ad te redeant fatigati quidem,
ſed non ſuffarcinati. Simul & gloriātes nō quòd curioſa
ſeu precioſa quæq̄ꝫ terrarum attulerint:ſed ꝙ reliquerint
pacem regnis, legem barbaris quietem monaſterijs eccle
ſijs ordinem,clericis diſciplinā, deo populum acceptabi-
lem,ſectatorem bonorum operum, ¶ Dignum nūc ad me-
dium uenire factū dulcis memoriæ Martini noſtri. Ne-
ſti hoc:ſed an memineris ignoro. Is cardinalis presbyter
functus aliquando legatiōe in dacia, tam pauper remea-
uit,ut penè expenſis & equis deficiētibus,uix pēueniret
Florētiā. Ibi epiſcopus loci donauit ei equum quo Piſas
uſq̄ꝫ ubi eramus tunc peruectus eſt. Poſtridie credo ſecu-
tus epiſcopus (erat enim illi cauſa cū aduerſario, & agen-
di aderat dies) cœpit reqrere ſuffragia amicorum. Cumq̄ꝫ
per ſingulos ſolicitaretur,uentum eſt ad Martinum. Fi-
ducia erat maior in illo, qui non poſſet immemor eſſe re-
cētis beneficij. Tum martinus. Decepiſti me (inquit) ne-
ſciebam tibi imminere negocium. Tolle equum tuum:ec-
ce in ſtabulo eſt. Et hora eadem reſignauit illi. Quid dicis
mi eugeni? Nōnne alterius ſeculi res eſt, rediſſe legatum
de terra auri ſine auro, tranſiſſe per terram argenti, & ar-
gentum neſciſſe:donum inſuper quod poterat eſſe ſuſpe-
ctum,ilico reieciſſe? Sed ô mihi locū ſuauem ubi incidit
ocaſio memorādi & nominandi,ſuauiſſimi odoris uirum,
epiſcopum loquor Gaufridū Carnotenſem, qui legatio-
nē in partibus Aquitaniæ proprijs ſumptibꝰ ſtrenue ad-
miniſtrauit, idq̄ꝫ annos plures. Rem loquor quam uidi
ipſe. Eram cum eo in terra illa,cum à quodam presbytero
præſentatus eſt illi piſcis quē uulgo uocant ſturgionem.
Percunctatus legatus quanti uænierit,nō accipio inquit
niſi receperis preciū: & reſignauit ſolidos quinq̄ꝫ inuito
& uerecundo. Ietm cum eſſemus in quodam oppido, do-
mina illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum manu-
tergio duas uel tres paropſides pulchras, ligneas tamen.
Quas aliquandiu intuens homo ſcrupuloſæ conſcientiæ,
laudauit eas:ſed nō acquieuit accipere. Quādo argēteas
recepiſſet,qui ligneas refutauit? Non fuerūt qui poſſent
legato dicere. Ditauimꝰ Abraham. Ipſe uerò cū Samue-
le libere concionabatur ad omnes. Loquimini de me co- 1.Re.12.
ram dn̄o,& corā Chriſto eius, utrum bouem cuiuſquam
tulerim aut aſinū,ſi quempiā calumniatꝰ ſum, ſi oppreſſi
aliquē,ſi de manu cuiuſquā munus accepi,& cōtemnam

illud hodie,uobíſq; reſtituam.O ſi taliũ daretur uirorum
copia,quales perſtrinximus nunc? Quid te fœlicius quid
illo iucundius ſeculo? Nónne ſecunda ab æternitate illo
rum tibi temporum beatitudo uideretur, cum te quaqua
uerſum procedens,ſtipatum uideres tam inclyto agmine
beatorũ? Si te noui,hæres, & altũ trahens ſpiritũ tecum
loqueris.Putas fore poſſe quod dicitur? Putas hic ſum⁹
quouſq; hæc fiant? Quis det uiuere,ut uidere cõtingat?
O ſi uiderẽ in uita mea eccleſiam dei talibus innixam co-
lumnis.O ſi domini mei ſponſam cernerem tantæ cõmiſ-
ſam fidei,tantæ creditã puritati.Quid me beati⁹, quidue
ſecurius,cũ eiuſmodi circa me uitæ meæ & cuſtodes ſpe-
ctarem,ſimul & teſtes? Quibus omnia mea ſecreta ſecure
committerem:communicarem conſilia: quibus me totũ
refunderem tanquam alteri mihi. Qui ſi uellem aliqua-
tenus deuiare,non ſinerent: frenarent præcipitẽ: dormi-
tantẽ excitarent. Quorũ me reuerentia & libertas extol-
lentem reprimeret,excedentem corrigeret. Quorum me
conſtantia & fortitudo nutantẽ firmaret:erigeret diffidẽ-
tem.Quorũ me fides & ſanctitas,ad quæq; ſctã, ad quæq;
honeſta,ad quæq; pudica,ad quæq; amabilia & bonæ fa-
mæ prouocaret.Et nunc reduc oculos mi Eugeni ad eum
qui nũc eſt curiæ ſiue eccleſiæ ſtatũ, & ſtudia prælatorũ,
eorũ præſertim q ſunt in circuitu tuo. Sed de his hacten⁹
ego.Palpaui:nõ fodi parietem. Tibi licet fodere & uide-
re,utpote prophetæ filio.Mihi progredi nõ eſt fas. Vnũ
dico quod in facie eſt. Ridicule miniſtri ueſtri, & ueſtris
ſe cum presbyteris anteferre conantur.Nõ hoc ratio ha-
bet:nõ antiquitas habuit:non conſentit authoritas.Et ſi
de ſua conſuetudine calũnia ſtruitur:melius profectò illa
quàm ſummus ordo contẽnitur. Friuolũ tamen ſatis un-
de maxime obtinere id uolunt.Nos ſumus inquiunt qui
in omni celebritate domino papæ coniunctiores aſſiſti-
mus:ſedenti propiores aſſidemus:priores ſequimur pro-
cedentem.Hoc totum nõ dignitatis priuilegiũ:ſed ſedu-
litatis debitũ eſt:diaconi nomen ſolenni ipſa adminiſtra-
tione interpretans.Deniq; presbyteris ordinata confeſ-
ſione ambientibus maieſtatem,uos ad pedes ſedetis.Pro-
piores aſſiſtitis, ut habeat paratiores.In euangelijs legi-
Luc.22. mus:quia facta eſt cõtentio inter diſcipulos, quis eorum
uidereť eſſe maior.Beatus eſſes ſi ſic circa te cætera tene-
rẽtur.¶Tædet iam curiæ:exeundum palatio : domi expe-
ctant nos.Hi non modo circa:ſed quodammodo intra te
ſunt.Nõ eſt ſupuacua cõſideratio qua intẽdis diſponere
domui tuæ:puidere his q i ſinu tuo & i gremio tuo ſunt.
1.Tim.3. Ego dico & neceſſaria.Paulũ audi:Si qs domui ſuæ pẽeſſe
neſcit:quomodo eccleſiæ dei diligentiam habebit? Item
1.Tim.5. ſi quis ſuorum & maxime domeſticorũ curã nõ habet:fi-
dem negauit,& eſt infideli deterior.Et hæc dicens: nõ te
moneo ſummis occupatum intẽdere infimis, & quaſi mi-
nutum fieri:in minimis impendere quod maximis debes.
Mat.6. Quid te intrices unde te eripuit de⁹? Hæc inquit omnia
adijciẽtur uobis.Verũtñ & hæc oportet facere: & illa nõ
omittere.At illa per te agens,per te etiam oportet proui-
deas q pro te de his prouideãt. Nam ſi unus è ſeruis per
ſe non ſufficit ſimul & cuſtodiæ iumentorũ,& curæ men-
ſarum:tu per te quomodo intẽdere ualeas, & tuæ domui
Baruc.3 & domini pariter,de qua ſcriptum eſt.O Iſrael quàm ma-
gna eſt domus domini? Vacuũ prorſus à ſolicitudine re-
rum minorũ & uilium oportet eſſe animum tam magnis
& tam multis intẽtum rebus.Oportet liberũ: quẽ nulla
ſibi uẽdicet uiolẽta occupatio. Oportet ingenuũ:quem
nulla deorſum trahit indigna affectio.Oportet rectũ:quẽ
nulla ſeorſum auertat ſiniſtra intentio.Oportet cautum:
quem nulla ſubeat furtiua ſuſpicio.Oportet uigilẽ: quẽ
nulla à ſeſe abducat peregrina & curioſa cogitatio.Opor
tet firmum: quem nulla concutiet repentina turbatio.
Oportet inuictũ: quem nulla fatiget uel continua tribu-
latio. Oportet amplum:quem nulla coarctet rei tẽpora-
lis amiſſio.His te non dubites & bonis priuandum,& fe-
riendum malis:ſi animum diuidens, & dei rebus & tuis
pariter ſeculis uolueris impartiri. Procurãdus quem im-
plices:qui pro te molat.Pro te dico:nõ tecum. Quædam
per temet facies:quædam per te & alios ſimul.quædã per
alios & abſq; te.Quis ſapiens & intelliget hæc? Non eſt
quod inter iſta dormitet cõſideratio tua.Ego uerò agen-
da domus tuæ,ſub eo genere quod nouiſſimum poſui, lo
canda cenſuerim . Per aliũ,ut dixi,illa facies.At is ſi fide-
lis nõ fuerit:fraudabit. Si non fuerit prudens : fraudabi-
tur.Quærendus proinde fidelis & prudens:quem conſti Mat.24
tuas ſupra familiam tuam.Adhuc inutilis eſt ſi tertiũ de-
eſt.Queris quid hoc? Authoritas. Quid enim prodeſt ei
uelle & ſcire quoque diſponere prout neceſſe eſt:ſi quod
ſcit & uult,nõ poteſt? Danda ergo facultas agẽdi pro li-
bitu. Si in præiudiciũ rationis putas hoc fieri: memento
fidelem,qui agere nihilominus pro ratione uolet: attẽde
prudentem,qui agere nihilomin⁹ pro ratione ſciat. Sed
fidelis ſolerſq; uoluntas tunc proderit, cũ ei affatim ſup-
petet unde tota facilitate mancipetur effectui: cunctis ſi-
ne cũctatione parentibus. Subdendi igitur omnes.Nul-
lum patiatur contradictorem.Nemo qui dicat cur feci-
ſti ſic? Poteſtatem habeat excludere & admittere quos
uoluerit:mutare miniſtros:transferre miniſteria ad quos
& quando uoluerit.Ita timori ſit oĩbus,ut ſit & utilitati.
Præſit omnibus,ut omnib⁹ proſit,& de omnibus.Clan-
deſtinas & ſuſurratas delationes non recipias aduerſus
eum: magis detractiones cenſueris. Et hanc uelim gene-
ralem tibi conſtituas regulam: ut omnem qui palàm ue-
retur dicere quod in aure locutus eſt, ſuſpectum habeas.
Quòd ſi te iudicante dicẽdum coràm ille renuerit : dela-
torem iudices:non accuſatorem. Itaq; unus omnibus fa-
cienda iniungat,& uni omnes reſpõdeant.Tu illi habeas
fidem,uacans tibi & eccleſiæ dei. Si quominus aut fide-
lis inueniatur aut prudens: fideli poti⁹ committendum.
Sanè è duobus tutius hoc. Quanquam ſi idoneus nõ re-
peritur:minus fidelem ſuſtinere potius conſulo:quàm te
immergere labyrinto huic. Memento ſaluatorem Iudam
œconomum habuiſſe.¶Quid epiſcopo turpius quàm in
cumbere ſupellectili,& ſubſtantiolæ ſuæ ſcrutari omnia,
ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicionibus, moueri ad
quæq; perdita uel neglecta? Ad uerecundiam dico quo-
rundam eiuſmodi ſcrutantium quotidie omnem ſubſtan-
tiam ſuam,numerantium ſingula,de minutis & quadran-
tibus exigentium rationem.Non ita ille Aegyptius:qui Gẽn39.
Ioſeph omnibus traditis ignorabat quid haberet in do-
mo ſua.Erubeſcat chriſtianus,chriſtiano ſua nõ credens.
Homo ſine fide,fidem tamen habuit ſeruo : ſuper omnia Ibidem.
bona ſua cõſtituẽs eum.Et hic erat alienigena. Mira res.
Satis ſuperq; epiſcopi ad manum habent quibus animas
credant:& cui ſuas committant facultatulas, non inue-
niunt.Optimi uidelicet æſtimatores rerum:qui magnam
de minimis,paruam aut nullam de maximis curã gerant.
Sed ut liquido datur intelligi:patientius ferimus Chriſti
iacturam,quàm noſtram.Quotidianas expẽſas quotidia-
no reciprocamus ſcrutinio: & continua dominici gregis
detrimenta neſcimus.De precio eſcarum, & numero pa-
num,cũ miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt: rara admodũ
cũ presbyteris celebratur collatio de peccatis populorũ.
Cadit aſina:& eſt qui ſubleuet eam : perit anima, & ne-
mo qui reputet. Nec mirum : cum nec noſtros quidem
aſſiduos ſentiamus defectus.Nónne ad ſingulas ſupputa
tiones iſtas iraſcimur,urimur,anxiamur? Quàm tolera-
bilius rerum quàm mentium ſuſtineremus iacturã? Qua-
re inquit nõ magis fraudẽ patimini? Quæſo tu qui alios 1.Co.6.
doces,doce teipſum,ſi tamen iam non docuiſti,pluris te
habere quàm tua.Tranſitoria iſta quæ ſtare tibi nullo pa-
cto queunt,fac ut à te tranſeãt,nõ per te.Riuus quà fluit Nota.
cauat terram:ſic diſcurſus temporalium conſcientiam ro-
dit. Si poteſt torrens in agros excurrere ſine læſione ſa-
torum,& tu te iſta ſine uulnere mentis poſſe tractare con-
fidito.Omnimodis conſulo ſtudeas auertere à te concur-
ſum horum.Multa neſcias:plurima diſſimules : nonnulla.
obliuiſcaris

obliuiſcaris.Sunt tamen quæ ignorare te nolim, mores
quorũq; & ſtudia.Non oportet ut uitia domus tuæ ulti-
mus ſcias:quod quamplurimis nouimus cõtigiſſe. Qua-
propter (ut dixi) alii⁹ alia diſpẽſet:de diſciplina tu puide.
Illud nemini credas,ſi inſolẽtior corã te uel ſermo ſonue
rit,uel habitus apparuerit:manus tua ſuper eiuſmodi, tu
ulciſcere iniuriã tuã. ¶Impunitas auſum parit,auſus ex-
ceſſum.Domũ epĩ decet ſanctitudo,decet modeſtia,decet
honeſtas,horum diſciplina cuſtos.Sacerdotes domeſtici,
aut cæteris honeſtiores,aut fabula oĩbus ſunt. In uultu,
in habitu,in inceſſu,illorũ qui circa te ſunt,nihil reſidere
impudicũ,nil indecẽs patiaris. Diſcãt à te coepiſcopi tui
comatulos pueros & comptos adoleſcentes, ſecũ nõ ha-
bere.¶Certè inter mitratos diſcurrere calamiſtratos non
Eccle.7. decet.Et memẽto quod ſapiẽs ammonet: Filiæ tibi ſunt:
noli faciẽ tuã hilarẽ ad eas oſtẽdere. Nec auſteritatem tñ
ſuadeo tibi:ſed grauitatem.Illa infirmiores fugat,hæc re-
primit leuiores.Illa ſi aſſit,odibilẽ:hæc ſi deſit,cõtempti-
bilem reddit:in oĩbus tamẽ modus melior.Ego nec ſeue-
rius uelim nec diſſoluti⁹. Quid hac mediocritate grati⁹,
ut nõ de ſeueritate ſis oneri,nec de familiaritate contem-
ptui? In palatio papam, domi te patremfamiliàs exhibe,
Amẽt te domeſtici tui:ſi nõ,facito ut timeãt.¶Vtilis ſem
per cuſtodia oris,quæ tamen affabilitatis gratiam non ex
cludat.Ergo ubiq; frenãda lingua præceps: maxime aũt
in conuiuio.Ille cõuenientior habitus, ſi tu actu quidem
ſeuerus ſis,uultu ſerenus,uerbo ſerius.¶Capellani & qui
tecum iugiter diuinis interſunt officijs:non ſint ſine ho-
nore.Tuũ eſt tales tibi puidere,qui digni ſunt.Seruiatur
eis ab oĩbus tanquam tibi.Neceſſaria de manu tua acci-
piant.His cõtenti ſint quæ tu prouideris illis:tu uide ne
4.Re.5. egeant.Super hoc quem fortè ab aduentantibus petere
deprehendes:iudica giezitam.Id de hoſtiarijs,id de cæte
ris officialibus decernẽdum. Verum hoc ex abundanti:
nam formã iſtã iam olim à te poſitam recordamur. Quid
tuo dignius apoſtolatu? Quid ſalubrius ad cõſcientiam,
Eſai.33. honeſtius ad famã,utilius ad exemplũ? Optimus canon
qui proijcit auaritiã ex calumnia,& non à cõſcientia tan-
tum. Libet iam & hunc claudere librum : ſed in calce ali-
qua uelim uel ante dicta quaſi epilogãdo repetere, uel ad
dere prætermiſſa.Conſideres ante omnia ſanctam Roma-
nam eccleſiã,cui deo authore præes,eccleſiarũ matrẽ eſſe
nõ dominã:te uerò nõ dñm epiſcoporũ,ſed unũ ex ipſis,
porrò fratrẽ diligentiũ deum: & participẽ timẽtiũ eum.
¶Decætero oportere te eſſe cõſidera formã iuſtitiæ, ſan-
ctimoniæ ſpeculũ,pietatis exẽplar, aſſertorẽ ueritatis, fi-
dei defenſorẽ,doctorẽ gentiũ, chriſtianorũ ducẽ, amicũ
ſponſi,ſpõſæ paranymphũ,cleri ordinatorẽ, paſtorẽ ple-
biũ,magiſtrũ inſipientiũ,refugiũ oppreſſorũ, pauperum
aduocatũ,miſerorũ ſpem,tutorẽ pupillorũ,iudicẽ uidua-
rũ,oculũ cæcorũ,lingã mutorũ , baculũ ſenũ, ultorẽ ſce-
lerũ,malorũ metũ,bonorũ gloriã,uirgã potentiũ,malleũ
tyrannorũ,regũ patrẽ,legũ moderatorẽ , canonũ diſpẽ-
ſatorẽ,ſal terræ,orbis lumẽ,ſacerdotẽ altiſſimi, uicarium
Chriſti,Chriſtũ dñi,poſtremo deũ Pharaonis. Intellige
Pſal.33. quæ dico.Dabit tibi dñs intellectũ.Vbi malitiæ iũcta po
tentia eſt:aliquid tibi ſupra hoĩem præſumendũ. Vultus
tuus ſuper facientes mala.Timeat ſpiritũ iræ tuæ,qui ho-
minẽ nõ ueretur,gladiũ nõ formidat. Timeat orationẽ, qui
ammonitionẽ cõtemſit.Cui iraſceris tu, deum ſibi iratũ
nõ hoĩem putet.Qui te nõ audierit,auditurũ deũ, & cõ-
tra ſe paueat.Quod reliquũ eſt, de his quæ ſupra te ſunt,
incumbit iam diſputatio. Quam uno libro deo adiuuãte
ſoluere ſpero,& me pariter abſoluere promiſſione mea.

De conſideratione. Liber quintus.

LIbri ſuperiores etſi de cõſideratione inſcribã-
tur: plurimum tñ habent actionis admixtum:
dum res aliquas nõ cõſiderãdas tñ, ſed agen-
das docent uel monent.Atqui in manib⁹ mo-
do eſt:ſola in cõſideratione uerſabitur. Quæ enim ſupra
ſunt (id quidem inſtat) actu non indigent, ſed inſpectu.
Non eſt quod in eis actites , quæ uno modo ſemper ſunt
& in æternũ. Porrò aliqua & ab æterno. Et hoc uelim ſo-
lerter aduertas uir ſagaciſſime Eugeni : quia toties pere-
grinatur cõſideratio tua,quoties ab illis rebus ad iſta de
flectitur inferiora & uiſibilia:ſiue intuẽda,ad notitiã:ſiue
appetẽda ad uſum: ſiue pro officio diſponenda uel actitã-
da. Si tamen ita uerſatur in his ut per hæc illa requirat:
haud procul exulat.Sic conſiderare,repatriare eſt. Subli-
mior iſte præſentium ac dignior uſus rerum : cũ iuxta ſa-
pientiam Pauli,inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt,intel- Roma.1.
lecta cõſpiciuntur.Sanè hac ſcala ciues nõ egent,ſed exu-
les. Quod uidit ipſe huius ſententiæ author,qui cum di-
ceret inuiſibilia per iuiſibilia conſpici, ſignanter poſuit à
creatura mundi. Et uerè quid opus ſcalis tenenti iam ſo-
lium? Creatura cæli illa eſt : præſto habens per quod po-
tius iſta intueatur.Videt uerbũ,& in uerbo facta per uer-
bum.Nec opus habet ex his quæ facta ſunt,factoris noti-
tiam mendicare. Neq; enim ut uel ipſa nouerit,ad ipſa de
ſcendit,quæ ibi illa uidet ubi longe melius ſunt quàm in
ſeipſis. Vnde nec mediũ requirit ad ea corporis ſenſum:
ſenſus ipſa ſibi,ſeipſa ſentiens. Optimum uidendi genus,
ſi nullius egueris:ad omne quod noſſe libuerit,te conten
tus.Alioquin iuuari aliunde,obnoxiũ fieri eſt :minuſq; à
perfecto iſtud,& minus liberum. Quid q & inferioribus
eges? Nónne præpoſterũ hoc & idignũ? Planè ſuperio-
rum quædã iniuria eſt , inferiorũ operã deſiderare : à qua
iniuria nemo hoĩm perfecte uindicabitur,niſi cum quiſq;
euaſerit i libertatem filiorum dei. Nẽpe erunt hi omnes
docibiles dei , & nulla interueniente creatura ſolo beati Ioan.6.
deo. Repatriaſſe erit hoc exiſſe de patria corporum in re
gionem ſpirituũ. Ipſa eſt deus noſter , maximus ſpiritus,
maxima mãſio ſpirituũ beatorum:& ne quid hic ſibi uſur
pet carnis ſenſus ſeu imaginatio ,ueritas eſt, ſapientia eſt
uirtus,æternitas,ſummũ bonũ. A quo interim abſumus:
& ubi ſumus,uallis eſt:& uallis lachrymarum,i qua ſenſua
litas regnat, & cõſideratio exulat. In qua libere quidem
& poteſtatiue ſe exerit ſenſus corporeus:ſed intricatus ca
ligat oculus ſpiritalis. Quid igitur mirum,ſi ope indige-
næ aduena indiget? Et felix ſecundum tempus uiator qui
ciuium beneficium , ſine quo tranſire non poteſt in obſe-
quium conuertere potuit:utens ,non fruens,urgens non
petens:exactor,non ſupplex. Magnus ille qui uſum ſen- Actiua.
ſuum quaſdam ueluti ciuiũ opes expẽdere ſatagit,diſpen
ſando in ſuam & multorum ſalutem. Nec ille minor , qui
hunc ſibi gradũ ad illa inuiſibilia philoſophãdo conſti- Media.
tuit,niſi & hoc dulcius,illud utilius:hoc fœlici⁹, illud for-
tius eſſe conſtat. At omniũ maximus,qui ſpreto ipſo uſu
rerum & ſenſuũ, quantũ quidẽ humanæ fragilitati fas eſt, Cõtem-
non aſcenſorijs gradib⁹ ſed inopinatis exceſſib⁹ auolare platiua.
interdum cõtemplando ad illa ſublimia cõſueuit. Ad hoc
ultimũ gen⁹ illos pertinere reor exceſſus Pauli.Exceſſus,
nõ aſcẽſus. Nam raptũ potius fuiſſe quàm aſcendiſſe ipſe 2.Co.12
ſe perhibet.Inde eſt quod dicebat. Siue mẽte excedimus 2.Co.5.
deo. Porrò hæc tria ita cõtingunt , cum cõſideratio etſi i
loco peregrinatiõis ſuæ,uirtutis ſtudio, & adiutorio gra
tiæ facta ſuperior, ſenſualitatem aut premit ne inſoleſcat:
aut cogit ne euageť:aut fugit ne inquinet. In primo po-
tẽtior,in ſecũdo liberior,in tertio purior.Puritatis ſiqui
dem & alacritatis pariter alis fit ille uolatus. Vis tibi has
conſiderationis ſpecies proprijs diſtingui noĩbus? Dica-
mus ſi placet primam diſpenſatiuã : ſecundã æſtimatiuã:
tertiã ſpeculatiuã.Horũ noĩm rationes , diffinitiones de-
clarabunt. Diſpenſatiua eſt cõſideratio ſenſibus ſenſibili
buſq; rebus ordinate & ſocialiter utens ad promerendũ
deum. Eſtimatiua eſt cõſideratio prudenter ac diligenter
quæq; ſcrutans & ponderans ad ueſtigandũ deũ. Specu-
latiua eſt cõſideratio ſe in ſe colligens,& quãtũ diuinitus
adiuuatur,rebus humanis eximẽs ad cõtemplandũ deum,
Puto uigilãter aduerſus aliarũ hanc eſſe fructum:cæteras
ſi non referãtur ad iſtam,quod dicuntur uideri poſſe, ſed
nõ eſſe. Et prior quidẽ abſq; intuitu huius multa ſerit , &